Előfizetési fölhivás

a

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

1866-dik utolsó évnegyedi folyamára.

Előfizetési ára évnegyedre (okt.—decz) 2 ft.

Kitünőbb szaktudósaink, s közöttök:

Baintner János, Csatsko Imre, Fogarassy János, Greguss Ágost, Hegedüs Candid, Horváth Boldizsár, Horváth Mihály, Hunfalvy Janos, Karvassy Ágoston, Kautz Gyula, Konek Sándor, Nagy Iván, Pauler Tivadar, Suhayda János, Szentkirályi Mór, Szeniczey Gusztáv, Szilágyi Sándor, Szinovácz György, Tóth Lőrincz, Wenzel Gusztáv stb. urak szives közremüködése mellett

kiadja **Heckenast Gusztáv,** szerkeszti **Ökröss Bálint.**

☞ **A „Jogtudományi Közlöny" teljesszámu példányaival még folyvást szolgálhatunk.** ☜

Előfizetési föltételek:

Egész évre (jan.—decz.) . . . . . . 8 ft.

Félévre (jul.—decz.) . . . . 4 ft.

☞ Figyelmeztetnek egyszersmind mind azon tiszt. előfizetők, kiknek előfizetésök szeptember végével lejárnak, hogy a nyomandó példányok mennyisége s a lapok folytonos küldhetése tekintetéből — előfizetéseiket mielőbb megujitani sziveskedjenek.

☞ A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik. ☜

A „Jogtudományi Közlöny" kiadó-hivatala

(Pest, egyetem-utcza 4. sz. a.)

Fel nem lobbanó

PETROLEUM,

nagyban és kisebb mennyiségbeni eladásra folyvást készen található

KORTSÁK J.

bádogos-mesternél

PESTEN,

Ferencz-tér 1-ső szám alatt.

készit egyszersmint **szagatlan házi- és szoba-árszékeket,** darabját 15 fttól 50 ftig a legujabb forma és czélszerü szerkezet szerint — még pedig azon kikötéssel, ha czéljoknak meg nem felelnének, — azokat visszaveszi; késziit továbbá mindennemü

épület-munkálatokat,

u. m.: **ház-fedélzeteket, csatornákat, könyökököket, padlás-ablakokat, bádog, horgany** és **vörösrézből,** — **árnyékszékcsöket ólomból,** itthelyt s a vidékre. Nagy raktárt tart végre **petroleum, salon-** és **moderateur-lámpákból, házi, udvari-** és **lépcső-lámpákból,** mindennemü **kávé-** és **theafőző-gépekből, lakkozott tálczákból,** és minden az ő mesterségébe vágó áruczikkekből; elvállal minden **kijavitásokat,** és igéri a legméltányosabb árakat, minélfogva a nagyérdemü közönség szives látogatását kikéri. 1783 (2—6)

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utcza 4. sz.) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Legujabb ifjusági iratok.

Lukács Pál. Erdélyi kis utazó 9—12 éves gyermekek számára. Sok fametszettel. (96 lap, 12-rét), képes boritékba kötve 50 kr.

Hoffmann Ferencz. **50 kis mese.** Jó kis fiuk és jó leányok számára. Közli *Mesélő Bácsi* 5 szinezett képpel. (90 lap, 12-rét) kemény kötésben 80 kr.

Fáy András. **A Halmay-család.** Erkölcsi olvasmány növendékek és nemnövendékek számára. (573 lap, 8-rét) szines boritékba kötve 2 ft. 40 kr.

Magyarok történelme versekben. Sok képpel. Füzve 50 kr., képes boritékba kötve 1 ft.

100 mese képekkel franczia után. *Második teljes kiadás.* (173 lap, 8-rét) füzve 1 ft. 50 kr., díszkötésben 2 ft. 40 kr.

Legujabb és legteljesebb magyar köszöntő. Ujévi, születésnapi, névnapi, iskolavizsgálati, és más *alkalmi üdvözletek* versekben és levelekben szülékhez, nagyszülékhez, keresztszülékhez, gyámokhoz, pártfogókhoz, jótevőkhöz, tanitókhoz, rokonokhoz stb. A magyar ifjuság számára. Függelék: válogatott franczia és német köszöntések. (222 lap, 8-rét). Kötve 50 kr.

Hoffmann Ferencz. **Száz kis történet,** jó kis gyermekek számára. 8 képpel. (194 lap, 8-rét) boritékba kötve 1 ft., szinezett képekkel 1 ft. 40 kr.

Hoffmann Ferencz. **A kis regélő.** 50 uj kis mese jó kis fiuk és jó leányok számára. Közli *Mesélő Bácsi.* 5 szinezett képpel. (115 lap, 12-rét) képes boritékba kötve 80 kr.

☞ Minden a kiadó-hivatalnál legalább 2 ft. értékig tett megrendelés bérmentve küldetik meg. 1743 (4—6)

Nagyigmándi szénsavas keserviz-forrássó

és abból készült

PEZSGŐ-POROK

(magyar Seidlitz-porok).

A nagy-igmándi szénsavas-keserviz, mely oldó s kiürítő sós részeinek dusságát, azok hatását mérséklő és emészthetőségét előmozditó szénsav tartalma által koronázza, méltán a leghiresebb s legelterjedebb külföldi keservizeket helyettesiti, s azok behozatalát hazánkba feleslegessé teszi. — E viznek s az abból készitett sónak átalában beismert jótékony hatása, ugy azon elterjedés, melynek azok már eddig örvendenek, ösztönöztek engem, miszerint ezen gyógyhatásu szereknek közönséges használatát minélinkább elősegitsem. — E törekvésemet azáltal hiszem elérhetni, hogy én a nevezett sóból **pezsgő-porokat** is készitek, melyek a gyógyforrás alkatrészeit magukban tartalmazzák, és hatásukra nézve a világszerte ismert Seidlitz-porokkal egyenlők.

Egy 25 hárommeszelyes üveget tartalmazó idei töltésü ládaviz, gyógyjavalattal ellátva **6** ft. **25** kr. — Egy skatula (12 pár) pezsgő-por használati utasitással **1** ft. **20** kr. — Egy font forrás-só, **mely a karlsbadi sót nélkülözhetővé teszi,** ¼, ½ és 1 fontos faszelenczében 2 ft. 50 kr készpénzfizetés vagy utánvétel mellett.

Ismételadóknak **jutányosabb** ár szabatik.

☞ Megrendelhetni **Rév-Komáromban** alulirottnál, továbbá:

Aradon: Habereger G., Velsz. — **Baján:** Deutsch Móricz, — **Bonyha-don:** Kramolini József gysz. — **B.-Diószegen:** Kovács József gyógysz., — **Bécsben:** Röck Gusztáv ásványvizek főraktárában „zum grauen Igel", Wildpretmarkt Nr. 6, — **Csákvár:** Lukács Gyula gyógysz.. — **Csuzon:** Jezovics Sándor gyógysz., — **Csornán:** Klebel Nándor, — **Debreczen:** Geréby és Hannig, — **Eger:** Veszelyi János gyógysz., — **Esztergom:** Brenner J., — Einczinger János, **Eszéken:** Eissner és Schwarz, — **B.-Füred:** Ellér Gyula gysz., — **Gyöngyös:** Pásztory Lajos gyógysz., — **Győr:** Kautz Ignácz gyógysz., Lenner Ferencz, Micheller Antal, Prettenhoffer, — **Jolsván:** Maleter Albert gyógysz., — **Kassán:** Novelly Sándor, — **Kecskeméten:** Mády J., Papp Mihály, — **Kis-Czell:** Miszory Ferenc gyógysz., — **Kis-Várda:** Balkányi Farkas, — **Kolozsvártt** (Erdély): Wolf János gysz., Engel József gyógysz., — **Léván:** Boleman Ede gyógysz., — **Mező-Berény:** Nárczisz János gyógysz., — **Mooron:** Netter Ignácz, Ganzl Fülöp, A. Háán, — **Miskolczon:** Dr. Szabó Gyula gysz., — Csáthy Szabó István gysz., — **Mohács:** Deutsch Sándor, Bodendorfer József, — **Mosony:** Troján József gysz., — **M.-Óvár:** Sziklay Antal gyógysz., — **N.-Bányán:** Papp Simon gyógysz., — **N.-Becskerek:** Kellner Ede gysz., — **N.-Igmánd:** Pachl Sándor, — **N.-Lakon:** Lenhard Jakab gysz., — **N.-Szombat:** Stanzl Henrik gysz., **Nagy-Tapolcsán:** De Grach Ferencz gysz., **Nyiregyházán:** Barcsay Károly gyógysz., — **N.-Váradon:** Bakacs József, — **Pozsony:** Pisztory Bódog gyógysz., Lábán Károly, — **Pécsen:** Kiságí, és Simon, — **Pápán:** Tscheppen Eduárd, — **PESTEN:** Jezovics Mihály gysz., Sztupa György, Kochmeister Frigyes, Vághy Lajos, Édeskuthy L., Tunner János, Prückler Ignácz, Morán János, Lukovits József, Morgenstern Isidor, Czeripp Károly, Gyarmathy G., Ebenführer V., — **Pétervárad:** Lang Mátyás, — **Rzeszow** (Galiczia): Schaitter J. és társa, — **Somorja:** Adler József gyógysz., — **Szabadkán:** Hoffbauer Ign. és fia gyógysz., — **Szikszón:** Aichman József gyógysz., — **Sárköz-Ujlak:** Balázsy György gyógysz., **S.-Alja-Ujhely:** Teich Zsigmond, — **Sz.-Fehérvár:** Say Rezső gyógysz., Vimmer Adolf gysz., — **Szeghalom:** Kiss Ferencz gysz., — **Szolnok:** Horánszky Istv. gyógysz., — **Szerdahely:** Ehrenreiter, — **Tabon:** Krebs Vilmos gyógysz., — **Tatában:** Szett Antal gyógysz., Nirtitt Ferencz gyógysz., — **Temesvár:** Babusnik Ágost, — **Vácz:** Bodendorfer József, **Versetz:** Blum József, — **Zólyom:** Thomka Lajos gyógysz.

Schmidthauer Antal,

1661 (9—12) gyógyszerész a „Megváltóhoz" Komáromban.

Magyar szakács- és gazdasági könyv.

Lampel Róbert kiadásában, Pest, váczi-utcza 12. szám, jelent meg, s itt, valamint minden pesti és vidéki könyvkereskedésben kapható:

Sz. Hilaire Jozefa

KÉPES PESTI SZAKÁCSKÖNYVE.

Kovács Irma, Dorn Anna, Gombos Erzsi és többek után.

„A magyar gazdasszony hazi-kincstára"

czimü **függelékkel** összeállitotta

ZEMPLÉNYI ANTONIA.

38 iv, képekkel. Ára füzve **1** ft. **60** kr., diszesen kötve **2** ft. Vászonkötés, aranyoz. boritékkal **3** ft. *Bérmentes postaküldéssel* **30** krral több. 1786 (1)

SZABÓ FERENCZ,

1751 (3-3) **gépész,**

ajánlja magát mindenféle

malmok épitésére,

ugymint: **viz-, gőz-, ló-** és **szélerőre** egyszersmind ajánlja ujonnan föltalált

buzakoptató gépeit,

melyek szakértő emberek által a legjobbaknak ismertettek el; továbbá mindenféle

javitásokat

czélszerüen végez, s a megrendelők kivánatára tervekkel is szolgálhat.

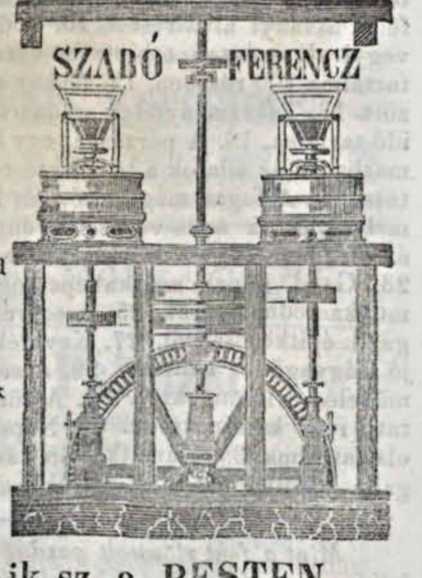

Gyár: 5 pacsirta-utcza 3-ik sz. a. PESTEN.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1866 (egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

38-ik szám. Tizenharmadik évfolyam.

Pest, szeptember 23-án 1866.

☞ **Előfizetési föltételek 1866-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonsagok együtt:** Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. ☜ **Csupán Vasárnapi Ujság:** Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — **Csupán Politikai Ujdonságok:** Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

☞ **Hirdetési dijak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat** illetőleg, 1866. január 1-töl kezdve: Egy, négyszer hasábzott petit sor ára, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba; **háromszori** vagy többszöri igtatásnál csak 7 krba számittatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M.-Frankfurtban: Jaeger** könyvkereskedése; **Bécsben: Oppelik Alajos.** — Bélyeg-dij, külön minden igtatás után 30 ujkr.

Herepei Károly.

A Herepei-család fényes betükkel van az erdélyi egyházszónoklat történetében följegyezve. *Herepei Károlynak,* Erdély nagyhirü egyházszónokának atyja, *János,* ki előbb szászvárosi, aztán vizaknai lelkész, s végre a kolozsvári föiskolában hittanár volt, — egy uj egyházszónoklati korszaknak lőn teremtője és alapitója.

Herepei János és két testvére: *Ádám,* egykori nagy-enyedi történettanár és *László,* kolozsvári, majd szatmári pap — együtt emelték föl az egyházszónoklatot a tökélynek ama fokára, melynek lelkesitő befolyása alatt növekedének az időben Erdély többi jeles szónokai: *Hegedüs Sámuel, Nagy György,* stb.

E szónok-iskola vezénylete nagyhirü alapitójáról méltó örökösére, Károly fiára szállt, ki atyja ritka tehetségeit örökölvén, kivivá, hogy e szónok család befolyása meg ne szakadjon. E körből kerültek ki Erdély most élő jelesb szónokai.

Herepei Károly 1802. február 24-én született *Vizaknán* Alsófehérmegyében, hol atyja, János, az időben pap volt. Már tiz éves korában elvesztvén szülőit, neveléset nagybátyja, Méhes Sámuel kolozsvári ref. tanár, vette át, kinek fölvigyázata alatt folytatta és végezte be iskolai pályáját a kolozsvári ref. kollegiumban 1822-ben. Eleinte mérnökségre vagy bányászatra akart készülni, de családjának több barátja és tekintélyes férfiak, kik az ifjuban ritka szónoki tehetséget láttak fejledezni — rábeszélték, hogy atyja pályájára, a lelkészire szánja magát.

Régebben szokás volt az erdélyi reformatusoknál, hogy a papjelöltek külföldi akademiára menésök előtt, az erdélyi föiskolákat sorra fölkeresvén, a felsőbb tudományokból mindenütt vizsgát tettek le. — Herepei Károly is tehát, miután erre egy évig szorgalmasan készült, 1823-ban meglátogatta a kolozsvári, nagy-enyedi és maros-vásárhelyi föiskolát s tudományos készületeiről mindenünnen kitünő bizonyitványokkal tért vissza. Ily sokat igérő előkészülettel, külföldi, nevezetesen a göttingai egyetembe szándékozván, utlevél-nyerés végett fölment Bécsbe. De az akkori politikai zajongások miatt a német egyetemek látogatása be levén tiltva, kénytelen volt egy évet Bécsben tölteni, hol meglátogatta a protestans hittani intézetet, s e mellett különösen a vegytant és természettant tanulmányozta az ottani jeles polytechnikumban. Végre engedélyt nyervén a külföldre utazásra, több nevezetes egyetemet keresett föl.

Hazájába visszatérvén, 1825-ben kolozsvári papnak választották, s még ugyanez év folytán — bár a kánonszerü életkort el nem érte volt — a 23 éves ifju a régeni egyházi zsinaton fel lőn szentelve. 1829-ben nőül vette paptársa, Krizbay D. Elek leányát.

HEREPEI KÁROLY.

Kolozsvári papsága fényszaka életének, szakadatlan diadalünnep, melylyel az egész város és vidék közszeretete, mindinkább fejlődő magas tehetségei arányában, jutalmazá. Valahányszor ő szónokolt, fuladásig telt meg az egyház, nemcsak hitsorsosaival, hanem különbség nélkül minden felekezetüekkel. Nem volt egy nevezetesb ünnepély, nem temetés, melyen Herepei ne tartott volna szónoklatot; söt még az erdélyi vallásos türelem és szeretet szép bizonyságaul, a lutheránusok és unitáriusok egyházában is — mi addig majdnem hallatlan volt — temetési ünnepélyek alkalmával szabad föllépése vala. Ez 1834-ig tartott.

Ekkor az egyházi főtanács elszólitván öt egyháza kebeléből, a kolozsvári föiskolában a bölcsészet tanárává nevezte ki. — Helyébe lelkészül a gyülekezet közakarattal testvéröcscsét, Gergelyt, a szintén szép készültségü egyházi szónokot, választá meg. Károly kolozsvári papsága és tanársága alatt derék nagybátyja, Méhes mellett az *Erdélyi Hiradó* és *Nemzeti Társalkodó* szerkesztésében vett részt, s buzgón közre müködött egy külvárosi népiskola megalapitásában.

Kolozsvári tanárságát azonban csak egy évig viselhette, mert az egyházi főtanács megint vissza akarván adni az öt nélkülözni nem tudó egyháznak, 1835-ben a hittan és egyháztörténet tanszékére Nagy-Enyedre tette át, hol nemsokára a tanodaigazgatói teendőkkel is öt bizták meg. Népszerü előadása s több alkalommal tartott fényes egyházi szónoklatai által az ifjuság és a város közszeretetét és tiszteletét itt is hamar megnyerte.

1838-ban a tud. akademia választotta meg lev. tagjául.

Nagy-Enyeden szabad perczeit arra használta fel, hogy az őrzésére bizott fontos oklevelek után, elkezdette irni e Bethlen Gábor által alapitott virágzó tanintézetnek történetét. Körülményei azonban meggátolták a munka befejezését.

Természeténél fogva a békét és csendet szeretvén, s mint a tanári székből lett elbucsuzása alkalmával mondotta, „több hajla-

mot és hivatást érezvén a nép, mint az iskolatanitói pályára“: örömmel ragadta meg az alkalmat, midőn 1841-ben szülötte helyére, Vizaknára papnak meghivták.

Azóta ezen, a magyar haza végszélén, szászok és oláhok közt elszigetelve fekvő kis mezővárosban él és működik, megelégedve népes családja körében, s szeretve és becsülve hiveitől. Csak egyes nevezetes alkalmakkor lép ki magányából, igy pl. midőn Kolozsvárott az uj ref. templom elkészült, a megnyitási ünnepélyre folyvást kedves emlékben élő egykori lelkészöket hivták meg szónoklatot tartani, s Herepei készséggel engedett a fölhivásnak, s ez alkalommal egyik legjelesb beszédét tartá.

Herepei Károly középtermetü, erős testalkatásu férfi. Szava tiszta érczcsengésü, s olyan terjedelmü, hogy a legnagyobb egyházban is jól megérthetni. Előadása mesterkéletlen, természetes. Beszédeit szorgalommal kidolgozza, de nem igen szokta megtanulni; azért az irathoz nem ragaszkodik. S akárhányszor megtörténik, hogy belheve és az alkalmi ünnepély által elragadtatva, beszédeit meröben máskint mondja el, mint a hogy irva voltak. Az ujabb időben beszédeit kezébe veszi, és valódi müvészien olvassa; érzésteljes előadása igy is mindig nagy hatást gyakorol a hallgatókra.

Egressy Gábor hátrahagyott irományaiból.

Kazinczy Gábor emléklapjaiba.

Pest, márczius han, 1840.

Névegység már van, de rokonszenv erre nem épül;
Ismerek én névpárt, ellenirányba futót.
Szellemazonságunk benső jegyeket viszonyitson;
Vedd hitemet, s tapogasd szíved erét: közös-e?

Elvegység, szóban, tettben, és minden időben;
Czélhűség; küzdéshez erős akaratra kitartás;
Tárgyszerelem, mit hon s természet tüze szivünkhöz;
Jellemerő, min sors kisértete szerte szakadjon.
Elmélkedve mit ér fellengzeni, tettben inogni,
S a viszonyok fuvolája szerint tánczolni keringőt?
Elvszüzesség az? — tagadom; de gyakorlati féleség.
Öntagadás nélkül nincs nagyság, mint kivitel nincs.
Élettartalmam mélyében két hatalom van
Gondolatintéző: — *haza* és *müvészet*, — örökké.

Egressy Gábor.

Petőfi Sándor emlékkönyvébe.

Pest, január 29. 1848.

Ha van hit, mely bennünket e világon
Megmenthet a pokoltól, — nem lehet más,
Mint a mely a becsület *) istenének
Érzelemben és tettleg áldozik.

E hit nélkül minden társas viszony,
Mely az emberek lelkét egybefűzi:
Csupán csak önzések szövetkezése,
S bizony mondom, hogy ez bálványimádás.

Az elvrokonság, másképp csak palást,
Melynek külsejét angyalok szövék,
De belllését az ördögök csinálván
Ráirták: „mutare consilium.“

Igaz rokonság szellemek között
Akkor van, ha szivök vallása egy:
Ha vakbuzgón járják a templomot,
Hol a becsületnek szent mérlegén
Az emberek nagysága méretik.

Egressy Gábor.

Az irás történetéből.

A népek átalában az irás feltalálását a legősibb korba helyezik, midőn még az emberek közvetlen az istenekkel társalogtak, mert ugy hitték mindenkor, hogy ezen felséges találmány egyedül az istenektől eredhet. *Josephus* zsidó történetiró beszéli, hogy egy angyal Sethnek az egekből csillagászi könyvet hozott volna és öt irni tanitá. Az egyiptomiak hieroglyphjait, valamint minden vallásos szertartásaik behozatalát Tothnak, egy Assurbeli idegennek tulajdonitják; ellenben egy arab monda szerint már Ádám udott égetett téglákra irni.

Habár ily mondáknak kevés hitelt adunk, azt mégsem tagadhatjuk, hogy az irás feltalálása a történetet megelőző ös korba teendő; itt természetesen csak képes irást kell értenünk, midőn még az eszmét valamely tárgynak lefestésével tudták csak kifejezni.

A mennyiség meghatározására alkalmazott vonást tekinthetjük egyszerüsége miatt az irás kezdetének, mert oly népek is, kik még a képes irás ismeretéhez nem juthattak el, azt használják bizonyos számnak emlékezetbe idézésére. Az indus egy szembeszökő fába tesz metszést, ha fejbört (scalp) zsákmányolt, más vonással különböztetve meg a férfi-fejbört, mással a nőszemélyét.

A Déli-tenger szigetein és Amerikában a bennszülöttek sajátságos módszert használnak gondolatjaik kifejezésére. *Kotzebue* világkörüli utazásakor Otdra szigeten egy kertet készitett, melyet később egy bennszülött barátjának átengedett, ki is azonnal pandanuslevelekből kettős csomót kötött, mely kettejük nevét jelenté, s azt a kert keritésére felfüggesztette; ily csomókkal beaggatott fák, keritések ott gyakran előfordulnak s a tulajdonos nevét hozzák emlékezetbe.

1. ábra.

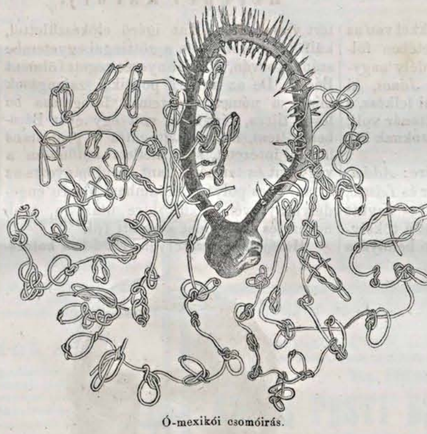

Ó-mexikói csomóirás.

Mexikó és Peru öslakói ily csomókötéssel rendszeres müvészetet fejtettek ki, ezen háló alaku kötelék gyakran egész tudósitást, törvényczikket vagy más történeti okmányt helyettesitett s egyuttal a feledékenységtől megóvott. Irnokok helyett a perui hatóság csomókötöket foglalkoztatott. Az *1-ső ábra* egy ily okmányt tüntet fel, melyet aligha sikerülend valakinek kibetüzni.

A képesirás volt minden irásrendszernek alapja. Valóban az egyszerü s kevéssé kifejlett észnek a tárgyak emlékezetbe idézésére semmi sem volt oly természetes s ajánlatos, mint a képek használata, ezt tapasztaljuk gyakran a gyermekeknél vagy az irástudatlan siketnémáknál.

Amerika a képesirás klasszikus hazája, mert itt tünik az fel változatlanul s eredeti tisztaságában. Fának a héja, lehántott fatörzs, vagy sima sziklafal szolgált az indusoknak első iráskisérleteik fölvételére. Ilyesmire jegyzék az arra menök figyelmeztetésére, hány harczos tanyázott azon helyen, vagy hány fejbört zsákmányoltak, merre irányzák lépteiket, vagy hány napja annak, hogy hazájokból utra keltek. Mindazt, mi a természetben szembetünő, képben is igen könnyen föltüntetheték. Egy durván lerajzolt kör képezte az emberi fejet, vonalok a kezet és lábat, az agyonütött ellent fejnélküli alak jelzé, stb.

2. ábra.

Képes irás egy tsippewayi fejedelem sirkövén.

Az indusok különösen síriratoknál gyakran használják a képes irást, ilyen a *2. ábra*, mely egy hősztetteiről hires tsippewayi főnök síremlékét mutatja. A megforditott iramszarvas azt jelenti, hogy azon családnak, melynek jelvénye (Totem) az iramszarvas, vezére meghalt, miután hétszer vezette törzsét a csatába (ezt a baloldali hét vonás jelöli), kilencz ellent ölt meg (kilencz vonás a jobb oldalon), és háromszor sulyosan megsebesült, azonkivül egy iramszarvassal (melynek feje alább látható) kemény, de szerencsés harczot állott ki.

Egy 16 személyből álló expeditio küldetett ki a Mississippi forrásához. A két indus kalauz daczára, kik vezetőkül adattak melléjük, eltévedtek. Az indusok póznát állitottak fel, azt kissé azon irány felé hajlitva, merre utjokat tovább voltak folytatandók, erre azon rajzzal ellátott faéjat függesztették fel, mely a *3. ábrán* látható. A nyolcz emberi alak, a mellettök álló nyolcz puskával az expeditio fedezetét jelképezé, ez alatt balról látható a két indus kalauz föveg nélkül, mig az

3. ábra.

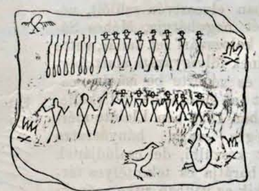

Nyirfa-héj indiai képes irással.

európaiak kalapot viselnek; ezek közül az elsőnek feje mellé nyelv van rajzolva, mert ő volt a társaság tolmácsa, a másik geognost levén, kalapácsot tart kezében, egy harmadik könyvvel van rajzolva; a többi jelkép föl nem ismerhető. A három szögletben látható tüzrakás jelenti, hogy éjjel egymástól különválva tanyáztak, s az alsó sorban rajzolt réti csibét és teknősbékát költötték el. Az indusok ezzel, az utánok jövő európaiak- vagy bennszülöttekkel élményeiket stovábbutazásuk irányát akarták tudatni.

*) Politikai, társadalmi, polgári és családi becsület. *E. G.*

1849-ben a tsippewayi főnökök hat nyirfaéjra rajzolt folyamodványt adtak át az észak-amerikai Egyesült-államok elnökének, melyek elseje itt a *4. ábrán* látható. A lerajzolt s eredetiben kifestett állatok az elnökhöz folyamodott különböző törzsek jelvényét (Totem) tüntetik fel, a szivek vörösre vannak festve. Vonalak kötik össze ezen sziveket és szemeket az első állat szivével és szemével; ettől ismét egy vonal huzatott az állatok alatt rajzolt egymással egybekötött négy kis tóhoz, más vonal az első állat szemétől előre huzatott szabadon. Az indusok igen szellemdúsan azt akarták ezzel kifejezni, hogy szándékuk- s kivánatukban (szem és szív) egymással egyetértve, az elnököt arra kérik, engedné meg nekik a felső tó vizétől (a szalag az állatok és tavak közt) a kisebb tavakhoz való költözködést.

4 ábra.

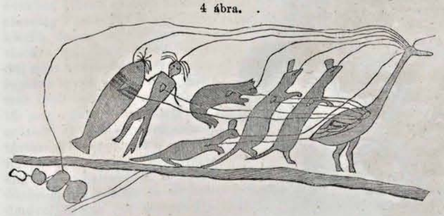

A tsippewayi főnökök folyamodványa az amerikai unio elnökéhez.

(Spamer: Das Buch der Erfindungen. Lipcse, 1864. I. k. 304. s köv. lapok.)

Az irás feltalálása kétségen kivül a papoknak tulajdonitandó. Az ösztön, fölmerülő eseményeket az utókorra juttatni, különösen az egyiptomiaknál igen élénk volt; s valamint halottaikat igyekeztek az enyészettől megóvni, ugy örökitettek meg minden nevezetesb eseményt *hieroglyph*-irással. Valamint a királyok, uralkodásuk legkisebb részletét emlékekben vagy képben törekedtek az utókor számára fenntartani s azt piramisaik vagy obeliszkjeikre vésették, ugy a magánosok foglalkozásuk s ingóságuk jegyzékét sírkamrájuk falára, vagy koporsójuk oldalára kivánták metszetni; ritkábban találjuk azt a vászonra vagy papirtekercsre festve. Ezen igyekezet, a mulandó események közlését maradandóvá tenni, vezette az egyiptomiakat képekben szólani az utókorhoz. A képes-irás, vagyis az események egyszerü lefestése, miként fentebb láttuk, mindazon népnél létezik, mely már a müveltség legalsóbb fokán felülemelkedett. Később ezen képes-irás megrövidittetett, azaz: gyakran előforduló események, mint csaták, hóditások stb. följegyzésére, azok körülményes lefestése helyett jelképi (simbolikus) jegyek használtattak; jóllehet ez gyakran előfordul, lényegileg csak keveset különbözik a képes-irástól.

Azonban az események képben való feltüntetése és bizonyos beszédnek, eszmemenetnek vagy egyes szóknak leirása közt roppant hézag van. Az egyiptomi papok nem állapodtak meg a képes irásnál, hanem igyekeztek ezen hézagot kitölteni, mire nézve a **képes-irásból kiindulva**, egy *vegyes rendszert* alkottak. Ez legelsőbben is áll több rendbeli ábrákból, mint emberi, állati alakok, növények, kövek és eszközök rajzaiból, melyek magát a tárgyat vagy eszmét egész vagy megrövidittett fél alakban tüntetik fel, vagy pedig simbolikus és átviteles értelemben vétettek p. o. egy kör a napot jelöli, strucztoll az igazságot, kézben tartott kalács adományt vagy adakozást, a fegyveres kéz háborut vagy csatát, a rőf igazságot, a lant szépet s jót, a lépegető madár utazást stb. Habár ezzel bizonyos eszmemenetet kifejezhettek, de még távol voltak attól, hogy ezen képekhez vagy simbolikus alakokhoz szavakat jelző ábrákat csatolhassanak; igen természetesnek látszik, hogy midőn már a képes vagy képleges irásban előhaladtak, a szótagok vagy betük jelzésére ugyanazon jelképi irásból vették a jegyeket. Az *A*. betü például oly képpel jelöltetett, melynek elnevezése azon betüvel kezdődött, erre Egyiptomban a sast *(achene)*, vagy pedig a sás levelét *(ak)* választhatták s választották is. Igy alkalmaztak oly szavaknál, melyeket képben vagy képlegesen érthetőleg nem irhattak le, hang vagy betüjegyet, mely által egész sorozata támadt a vegyes képes-irásnak; söt még itt sem állapodtak meg, mert tudatniok kellett a közönséggel, vajjon egy ily kép, képlegesen vagy hangoztatva olvasandó e? ez utóbbi esetben egy szájat rajzoltak mellé, s két kiterjesztett kar tagadó értelmet tulajdonitott a következő mondatnak.

Mind ennek daczára ezen irásrendszer felette nehézkes és kényelmetlenné vált a sok kép, jelképi rajz és eszmejelek változatossága miatt; a száj például, melynek neve *ru*, vagy tárgyképkint szájat jelent vagy jelképkint a *„beszélni“* gyököt, vagy betükint *r*-t; az egyiptomiak ugyanazon szó vagy hang kifejezésére többet használtak egy jelnél; a mint azt müvészeti izlésök megkivánta s igy a szó hol tárgyképpel, hol szótagjellel, hol betüvel fejeztetett ki, söt sok egyes betünek is többféle jele van. Az *a*-t például a kiterjesztett kar, a sas, s a sáslevél jelentik, a *t*-nek jegye a kéz, a kigyó, a kötél és a kalácsdarab stb. (Vége következik.)

A lamacsi ütközet.

(Pozsony mellett 1866. jul. 22-kén.)

Az egyetlen ütközet, mely az 1866-i osztrák-porosz hadjáratban magyar földön vivatott, mintegy felhiv bennünket, hogy emlékének egy pár sort szenteljünk lapjainkban.

Az ez évi rövid hadjárat győzelmes porosz hadai meghóditván egész Csehországot s Morvaországegy részét, fenyegető hadoszlopokban nyomultak kelet felé. Mindenki azt hitte, hogy a Morava sikján, hol kilenczszáz esztendeje magyar hadak csatáztak, döntő ütközet lesz; de a poroszok egyet gondoltak, oldalt hagyták a remegő Bécset, s egyszer csak Magyarországon termettek.

A fordulat oly váratlan, oly hirtelen volt, hogy mire a poroszok bejövetelének hire idáig jutott, már akkor meg is volt víva a lamacsi ütközet. Mert ütközet volt az, habár egyik részen sem állottak világhirü vezérek a seregek élén, s aligha megsemmisülés nem lesz a vége, ha váratlan szerencse félbe nem szakitja.

Lamacs — németül Blumenau — Pozsony városához félórányi távolban fekvő tót falu, mintegy 800—900 lakossal.

A hátráló osztrákokat e helyen gróf Khun tábornok és Mondel ezredes vezényelte. Porosz részről Fransecky és Schmidt jöttek ellenök. Nagyon gyanitják némelyek, hogy a poroszok neszét vevén a közelálló békekötésnek, ló halálában iparkodtak az ellenséget megtalálni, megverni, és Pozsonyba bevonulni. Bose tábornok például, az osztrákokat oldalt hagyva, pihenés nélkül tört a Kárpátok nyaktörő, s ezuttal a rosz idő által is rontott utján keresztül, s utjában nem akadályoztatván, egész Pozsony tövéig az u. n. vadászmalomig hatolt.

Azalatt a két fősereg folyvást küzdött reggeltől délig, különösen a tüzérség erősen dolgozott, s fájdalom! Hidegkut és Lamacs áldozatul esett tüzének. Az osztrákok rendben és lassan huzódtak Pozsony felé, s épen déli 12 órakor jutottak azon pontig, hol az ellenség két tűz közé foghatta őket.

Itt azonban egyszerre mindkét fél megállott. Nyargonczok érkeztek Nikolsburgból a fegyverszünet hirével, mely talán Pozsony várost is nagy pusztulástól mentette meg.

Természetes, hogy egyik fél sem engedi ily esetben a győzelmet magától elvitatni, s e fölött sok fekete festék omlott már Berlinben és Bécsben. Mi tétlen nézői levén e parányi tartamu s óriás eredményü hadjáratnak, természetesen legkevésbbé tudjuk: kit illet a pálma; de azt nem lehet tagadni, hogy délután az osztrák katonaság csak a háta mögött állott poroszok sorai közt vonulhatott Pozsonyba, a porosz parancsnok pedig még Bismarkkal is daczolni mert, s ámbár csapata kivül esett a demarkationalis vonalon, nem mozdult onnan másnap reggelig: hadd lássák, menynyire volt elöl.

A miklósfalvi egyházi épületek.

(Mosonmegyében.)

Mindig örvendetes jelenségnek tartjuk, valahányszor egy vidéki községnek az egyházi és iskolai téren tett áldozatkészségét mutathatjuk fel. Ezekben mindmegannyi bizonyitékait látjuk a szellemi igények terjedésének s megannyi biztató jelt az értelmiség és mivelődés terjedésére. A „Vasárnapi Ujság“ már sok ily tényt jegyzett föl hasábjain az ország különböző részeiből, a különféle felekezetek és nemzetiségek köréből, — s örvend, hogy most ismét van alkalma, egyet bemutathatni.

Miklósfalva — Nikelsdorf — a vagyonos gazdáiról ismeretes, kis, de termékeny Mosonmegyében fekszik, a Bécsbe vezető országut mellett. Lakosainak száma 1400, kik mind németajkuak, fele róm.-kath., fele pedig evangelikus vallásu. Ezuttal ez utóbbiakat illeti közlésünk. Vessünk egy pillantást mellékelt képünkre.

Itt mindenek előtt az ev. templom tünik szemünkbe, melynek külseje nem valami épitészeti nevezetesség, de annál becsesebb kincset rejt belseje. A templom még 1783 ban épült s benne különösen figyelemre méltó 14 változatu remek orgonája, mely a hivek áldozatkészsége folytán 2800 fton szereztetett meg s 1860-ban szenteltetett föl.

A templom előtti kis nádfedeles házat három ablakával képünkön részint azért mutatjuk be, hogy a régi és uj közti ellentét annál inkább kitünjék, részint azon ténynél fogva, hogy régi bolthajtásos szobái nemcsak a tanitónak szolgáltak lakásul számos évtizeden át, hanem, hogy még maga a *nagy Napoleon is bennök pihent meg 1809-ben*. — Ezen rozzant lak mellett egy ujat látunk s ez az iskola. Ezen díszes épület az 1858-dik év szeptember havában épült.

Az 1864-dik év epochalis év volt a miklósfalvi ev. gyülekezet életében; azon évben köszönt le hivataláról az érdemeiben megőszült Tomka János, mosonyi esperes s husz éven át két egyháznak, az egyesült zurányi- és miklósfalvinak, tisztelt lelkipásztora. Ezen esemény egyfelől leverőleg hatott a gyülekezetre, másfelől tettre buzditá, mert alkalma nyilt régi szándékát valósitani, mely az volt: elválni a zurányi egyháztól s külön lelkészt tartani, a mire már eléggé erősnek érezte magát. Ugy is lett, az 1864-dik év utolsó havában teljesült e közóhajtás; a gyülekezet erélyesen hozzálátott a lelkészválasztáshoz, a mi csakhamar meg is történt. Most már a paplakról is kellett gondoskodni. Az 1865-ik év tavaszán hozzáfogott az egyház-épitéshez, még pedig oly erélylyel, hogy lerombolván a képünkön látható régi tanitó-lakot, sőt az uj iskolát is, uj tanitólakot, uj iskolát és paplakot emelt. Hogy a még csak 1858-ban épült iskolának szintoly sorsa lett, mint a mellette levő rozzant régi tanitó-laknak, annak oka az, hogy hely szüke miatt másképp nem boldogulhattak a tervvel, különben az épületek egészen a templom falaig értek volna. Ezen körülmények még inkább vették igénybe a gyülekezet áldozatkészségét, ez azonban el nem fáradt. Az uj pap- és tanitólak az iskolával együtt áll s az 1865-dik évi november 1-én szenteltetett föl ünnepélyesen.

Ez uj épület középkapuja a *lelkész* tágas udvarába vezet, a bal kapu a templomba, a jobb pedig a tanitó udvarába. Összesen 10 szobája van, hat a lelkészé, négy pedig a tanitóé; a tágas iskola, mely most nem az utczán, mint 1858-ban, hanem az udvarban van, 130—140 gyermek számára van berendezve. Szóval, az egész épület el van látva mindazon kellékekkel, melyek nélkül jó tanitó- és paplak nem is gondolható. *G. M.*

*

A lamacsi — blumenauí — ütközetből: Az osztrák tüzérek állomása. (1866. jul. 25.)

Az ó-budai hajó-gyár 1866-ban.

Alig husz éve, hogy e gyár megalakult; mert csak 1834-ben került először szőnyegre annak tárgyalása, hogy e czélra az ó-budai sziget alkalmas lenne. Előtte és utána nagy sokáig nem volt sehol az országban hasonló műtelep. Az ötvenes években állitott szintén az Első dunai gőzhajózási társaság Páncsován is egy hajógyárat; de az csak kisebb, habár terjedelmes javitásokra volt berendezve, egyedül mint ennek fiókintézete szerepelt s igy is rövid időre, mert már 1863-ban minden munkálatát megszüntette, az ezalatt megerősbödött turn-severini, szintén társasági hajógyárnak s a törzstelepnek Ó Budán megosztva engedve át hatáskörét. A fiumei *Stabilimento tecnico* ez év kezdetével ütötte föl sátorát Uj-Pesten, hogy egyelőre a „Középdunai társaság" hajóit s idő folytán egyebet, többet is épitsen.

És igy épen nem volt volna csoda, ha e magánálló, mondhatni, elszigetelt intézet, a kezdeményezés nehézségeivel küzdve, a hasonnemű telepek primitiv állásából csak lassan bontakozhatott volna ki; mert maga a pénz, még a kézmű s iparágak anyagi fejlesztésénél sem elég, hogy az akadályokat s nehézségeket elháritsa. — Mily nagy befolyást gyakorol már az előitélet, a szokatlanság?

Akkor a czéhrendszer nemcsak teljes erejében megvolt, hanem mintha érezte volna a már nem sokáig késő ellennézetek érvényesitését, intézményeihez sokkal makacsabban ragaszkodott s ez már maga sok oly kellemetlenséget gördített a vállalat elé, melyek eltávolitása nem csekély gondot kivánt. Sok oly müág tevékenysége, hozzájárulása igényeltetett, melyek hazánkban vagy igen fejletlen állapotban, vagy nem is voltak ismeretesek. De még kezdetben, 1836-ig, maga a gőzhajózási társaság is oly keskeny pénzalapon állott, melyre még valami nagyszerűt tervezni épen nem lehetett s igénye sem igen volt, hogy teljes hajógyárt állitson; mert mindössze is csak öt, illetőleg, tevékenységben csak 4 hajóval birt és igy egy gyártelep meginditását egyedül azon kényszer indokolta, hogy egyéb gépgyárak, műtelepek hiányában, nem volt hova fordulni az előkerült igazitások s javitások végett.

Azonban mind ezen csakhamar segitett e társaság közgyülése, mely az addig elkelt 1220 db. 500 pftos részvényen kivül, 1835-ben febr. 27-én elhatározta, hogy ujra más 250 részvény bocsáttatnék ki, hogy igy az 560,000 pftnyi tőke 125,000 pfttal szaporitva, a társaság terjeszkedési igényeinek inkább megfelelhessen. Nem kevésbbé hathatós volt, hogy az egész vállalat erősb gyökeret verjen, József főherczeg nádornak pártfogása s gróf Széchenyi István vas-akarata és eszélye. Ezen hatalmas tényezők közbenjárása szerezte meg a társulatnak a szigetet, mint legalkalmasb helyet s vetette meg alapját a mai nemcsak virágzó, de nagyszerü ó-budai hajógyárnak.

Kezdetben csak szegényes sátorok és fabódék képezték a műhelyeket. A munkások száma 40—60 között ingadozott, kiknek nyelve könnyen a Bábel tornya épitőire emlékeztethetett; mert volt itt angol, hollandi, franczia, olasz, dalmata, német, sőt eszkába-csináló czigány is, csak magyar nem — legalább nyomát nem találni. Most gyönyörü téres kőépületek diszitik e telepet, melyet nyugati hosszában a Duna egy ága mos, kelet felől pedig szintén a Duna elhaló vize vesz körül, ugy hogy ez oldalon még egy kis keskeny sziget védi a gyárt a Duna hullámaitól. A nyugati vagy ó-budai Duna-ág elején erős jégtörők vannak, hogy a telelő malmok és hajók biztosságban legyenek. Az ó-budai részről erős állóhid vezet a gyárba, mely a szabad hajóközlekedés fenntartása árbocza, melyen ünnepek alkalmával lobogó hirdeti a nap nagyságát. Túl rajta a csendes viz hosszában nyuló félszer látszik, mely alatt dugaroznak (kalfatiren), s egyéb ácsmunkát végeznek a hajón, mázolnak stb., védve esőtől s a nap erős hevétől, mely ilynemü munkáknak árt. A hidnál balra az őrség fölvigyázójának kunyhója van, jobbra pedig a tiszttartóságí emeletes épület, melyben a tiszttartó irodáján kivül még a gyári *főraktárnok*, a számvivőség és a kikötőkapitány irodái vannak. — Ezentul a vizmentén haladva, a sziget hosszával keresztben a most épülőben levő nagy gépfelállitási házat s a partnál a hajószerelményi kiadóhivatalt találjuk. Alább, szintén a part mellett, a vas és érczöntőde áll, melynek alsó végében a rézöntők műhelye van. Ezen alól egy kovácsmühely.

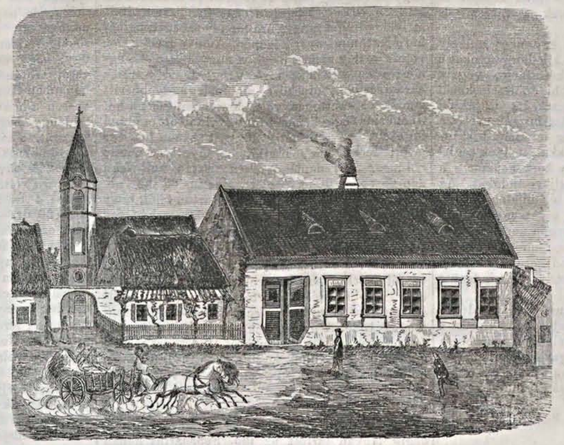

A miklosfalvi régibb egyházi épületek.

Belől ezeken és igy a sziget keleti oldalán, ugyanily kiterjedésben mint e két épület, nyulik el a gépmühely, mely fölött az emeleten a mintázó asztalosok (Modelltischler) dolgoznak. Tovább a nyugati oldalon a szerelményi s a keletin az öntött-vas raktárt találjuk, melyek végén a mázolók különháza van, egyesitve a festékraktárral. Az utolsó épület a sziget déli részén a kazánosok műhelye, mely fönt és alant vaspályákkal van ellátva, hogy a száz s több száz mázsát is nyomó kazánok könnyen ide-tova vitessenek. E végre az épület végein külön erős készitmények is vannak, melyek segitségével a kazánok kevés erővel, óvatosan és biztosan a hajóba, rendeltetésük helyére bocsáthatók. Kik itt megfordulnak, szerencsések, ha hallásuk nem igen kényes; mert a födött hangos nagy épületben oly lármásan folyik a munka, melyhez képest egy-egy ezred dobpergése csak darázszugás. Ez épületen tul a sziget déli csucsát a szabadban künn-álló használaton kivül levő kazánok s lemezhajtó- (Plattenbiege) helyek foglalják el.

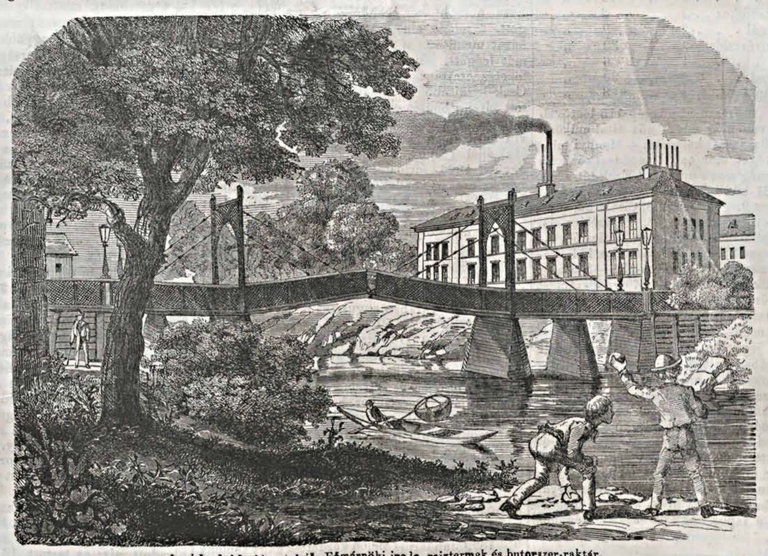

Az ó-budai hajógyárból: Főmérnöki iroda, rajztermek és butorszer-raktár.

Ha most a kazánkovácsoktól a keleti oldalon a sziget közepe felé visszaindulunk s a már ismert fecskendőházig jutottunk, három nagy épület tünik föl előttünk, melyek a sziget hosszával közegyenesen nyulnak el egymás mellett. Ezek végeit a hidról a szigetbe lépésnél bal oldalunkon vehetjük észre. Az egyik földszintjében a butortár s a gépészeti rajzteremek; első emeletében a szegek, huzalok (drót), s egyéb kisebb hajóépitési szerek és anyagok raktára s a főmérnök irodája, és a második emeletben a butorszerek — mindenféle, a mi a butorhoz kell — vannak elhelyezve. (Ezen épület s az összekötő hid rajzát mutatja mellékelt képünk.) A másik épületben alant a kötélraktár, az első emeletben a közönséges asztalosok műhelye és a második emeletben a hajóépitész rajzterme van. A harmadik épületet a lakatosok és kolompárosok foglalják el egészben.

E három épület középsőjével egy hosszában nyulik el a sziget északi része felé egy hosszu végett középen fölnyitható, olyformán, hogy a hidjárás (a pallók, melyeken járni szokás) két egyenlő részben a jobb és bal partra kihuzatik.

A hidról a szigetbe lépve, szemben találjuk a fecskendők állását. Itt van egy fecskendő gőzerőre (4 lóerővel), mely nem rég érkezett meg Angliából, a gőzfejlesztéshez szükséges vizzel és fával mindenkor ellátva, egy külön őr ügyelete alatt, 15 percz alatt szolgálatra készen. E kis épület közepéből emelkedik ki a gyár nagy

félsor, melynek egyik oldalában a gyártás alatti kötelek nyulnak el és a másik oldalon a vasollók és lyukasztók állanak. Szép látni, a mint e műszerek alatt a vas, mintha vaj volna, könnyedén szelve, lyukgatva lesz. A félszer fölső végét a fonó s kötélgyártó-gép épülete zárja be. Itt a vezetőn kivül fiatal gyerkőczék dolgozgatnak. Könnyü bevárni, mig a kender egyes fonalakká sodratik s csakhamar együtt a kötelet képezi. A félszerrel közegyenesen fekszik a fürész- és gyaluló-gép.

Utoljára még keresztben egy nagy műhely áll, melyben a hajókovácsok, kik horgonyokat s egyéb nehéz vasrészeket készitnek, végzik cyclopsi munkáikat. Ez utóbbi épületek körül folyik a tulajdonképeni hajóépités. Itt állitják fel az uj hajók vázát s teknőjét, itt huzzák partra a kijavitandó hajókat. Tele a tér mindenütt szánkákkal, azokkal a csúsztatófákkal, melyek segitségével a vizbe ereszthetni a kész hajókat s a vizből partra segithetni a kijavitandókat. Az épületek körül maradt szabad tér mindenütt igen czélszerüen van fölhasználva oly tárgyak elhelyezésére, melyek a szabad levegőn nem szenvednek; gondoskodva van egyszersmind, hogy a közlekedésre mégis elég szabad hely maradjon s a tisztaság, sőt csinosság nyomával is mindenütt találkozunk.

Midőn az épületeket igy megjártuk: érdekes tudni, hogy mennyi gép és ember működik itt s mily kincset tartalmaz e gyártelep? Az utóbbira nézve a gőzhajózási társaság igazgatósági számadásából (40—59. lapokon) a mult évről ezt találjuk: 1865. nov. 30 kán a társaság ó-budai gyárában épületekben, a hidban,

darukban (kranich) . .	844,276 ft. 55 kr.,
műhely-szerelményekben, szerszámban, gyári gépekben	463,125 ft. 98 kr.,
tartalék-géprészekben . .	136,037 ft. 42 kr.,
építészeti szerekben, hajóf ölszerelési anyagokban . .	1,067,471 ft. 80 kr.,
összesen	2,510,911 ft. 75 kr.

o. é. volt elhelyezve. Ily roppant kincs az, mely itt összehalmozva van.

A gyári gépek száma e következő:

a durva kovácsmunkáknál	2 gőzgép	12 lóerővel,
a kötélverésnél	1 „	12 „
a vaslemez-metszéshez .	1 „	8 „
a hajókovácsoknál . . .	2 „	9 „
a gyalulásra s fűrészelésre	1 „	30 „
a lakatosoknál	1 „	6 „
a gépmunkásoknál . . .	2 „	30 „
a kazáncsinálóknál . . .	1 „	8 „
összesen	11 gőzgép	115 lóerővel.

Ezeken kivül van még négy, gőz által működő (6, 18, 20 és 30 mázsás) kalapács. — Mennyi mindent el nem végez már ennyi segédeszköz? És pedig hol van még a sok munkás? Ezek létszáma a f. évi julius 31-kén igy állott: gépmunkás 121, mintázó-asztalos 9, gyakornok 8, tüzelő 50, öntő (vas-, réz- stb.) 12, kazános 88, gépkovács 35, rézmives 6, hajókovács 112, durva kovács 58, lakatos 72, bádogos 22, ács 366, asztalos 111, kötélgyártó 30, mázoló 39, kárpitos 15. — S a még ezek mellé szükséges több mint 400 napszámost számitva, az összes gyári munkás nép 2007-et tett ki, mely szám a téli hónapokban olykor még nagyobbra is emelkedik.

Örömmel jegyezhetjük föl, hogy most már minden szakmában találni itt magyar és pedig ügyes munkásokat, s a magyar asztalosok a külföldiekkel nemcsak teljesen kiállják a versenyt, de a gondosabb munkákban azokon túl is tesznek. Hasonlón jó névben állanak gépmiveseink, kik közől a társaság már sok igen használható gépészt választott magának. Azon pedig minden magyar ember örvendeni fog és méltán, hogy a gépépitészetben két kiváló helyet már két magyar foglal el, *Lagler* és *Bugát* urak, kik igen megérdemlik, hogy e lapok nagy olvasóközönségének is bemutassuk. *Kenessey Albert.*

Barbay István falusi jegyző följegyzései.

(1764—1838. évekből)

(Vége.)

1827. Borbála leányom menyekzője tartatott Lakos Mihály dadi mesterrel. — Columbanus fiam Bábi férjhezmenésére 300 forintnál többet költött. Csináltatott neki egy bundát 60 forintért, egy überrockot 20 ft. Egy másikat 10 ftért; vett két nagy kendőt 10—10 ft., egy almárjomot 55 ft., 4 karszéket 10 ft., három selyem kendőt 4 ftjával 12 ft., 3 másikat 3 ftjával 9 ft., egy paraplét 7 ft., ezüst zsebórát 25 ft., ágyteritőt 10 ft., négy öltözet ruhának valót 40 ft.. egy téglázót 9 ft., egy selyem kalapot 12 ft. 6 pár czipőt 8 ft. stb.

1827. Januarius 9- és 11-ik napján fölülről nagy szivárvány láttatott reggeli 10 órakor. Jan. 12 ikén virradóra felülről nagy felhők támadtak, melyekből éjfél után 2 órakor oly szörnyü égiháboru lett, mint nyár közepén. Ambár ezelőtt sem voltak meleg napok, mégis a nagy csattogás, égdörgés és villámlás tartott reggeli négy óráig; három és négy óra közt, midőn legnagyobb villámlás és csattogás volt, legjobban esett a hó. Januarius végig kemény fagygyal tartott és annyi hó esett, hogy két hétig folyvást szánon lehetett járni; de a Duna nem állott be. Gyertyaszentelő boldogasszony napján szépen tisztán kelt fel a nap és egész délig fénylett. Martius 23 ikán oly nagy és képtelen szél fujt Sz.-Márton felől, hogy a legerősebb épületeket is megrongálta, sok helyen az egész háztetőt is levetette.. Ez tartott 24 óráig Ilyen szélre éltes emberek nem emlékeztek.

1827. die 16 a Augusti megfogadtam Földvárról Tóth Jánost praeceptornak, kinek esztendeig való füzetésül igértem 30 forintot. — Elment tőlem Gönyüre praeceptornak die 8 a Septembris 1828. A gyermekektől a fütőpénzt beszedte, minden iskolás gyermektől 10 drt, ezt is neki adtam bérén felül, t. i. 4 ft. 50 drt*). Az Isten boldogitsa őtet! Ez jó praeceptorom volt öt esztendő elforgása alatt.

1828. Januarius hónap 2 hétig kemény fagygyal köszöntött be, azután esőző időre fordult és végig lágyan tartott az idő. Februárius hónap szép meleg időket hozott; igy tartott Gyertyaszentelő boldogasszony napjáig. Ezen a napon folyvást szép napfény volt keltétől nyugtáig sü-melegen sütött a nap. A következő nap beborult és hó kezdett esni; Februárius 4-ikén jó nagy hó esett; az eltartott oly kemény fagylalással, hogy február 20-ikán a Duna beállott és nagy kemény fagyos éjszakák jártak. Martius szép időkkel és Május hónap alkalmas áldott esőkkel járt. Juniusban már nagy és szörnyü csattogós mennydörgése voltak. — Junius 23-án *Szenden* Nagy Mihályné háza, a mely már ennekelőtte 4 esztendővel elégett, a midőn alsó szomszédja ns. *Csémy László* házát megütötte a villám, — a fent irt napon ismét leégett, minthogy estveli 6 órakor egy rettenetes csattanással ismét beütött reá a villám. Csak legkisebb villámlást vagy felhőt sem lehetett látni a beütés előtt. — Mivel öt esztendő elforgása alatt ezen helységben 3 ház gyuladt ki a villámtól, u. m. 1823. nagyboldogasszony napján éjjel Csémy Lászlóé a két szomszédéval együtt, 1826. sarlós boldogasszony napján délben az uraság vendégfogadója, most pedig Nagy Mihályné háza másodszor égett el a villámtól: rémülésbe esett az egész helység lakossága. — Julius, augustus hónap szép kellemes idővel folyt. Hanem mindenfelé, kivált az alföldön a jégeső egész határokat elvert; Szend helység határát, áldott legyen szent neve a felséges Ur Istennek! legkisebb jégeső sem érte. *A jószág ára* volt Győrben és Tatában augusztus hónapban: tiszta buza méreje 6 ft. 50 dr., kétszeres és rozs 4 ft. 50 dr., árpa 2 ft. 45 dr., zab 2 ft.; szeptember 14-ik napján szüz Mária nevenapján után nagy égiháboru volt alkalmas jó esővel minden kár nélkül. Október és november hónap alkalmas jó időkkel járt. Deczember hónap kezdetben esős, azután közepétől végeztéig jó időkkel folyt le. Karácsony napja nyári időhőz hasonlitott, ugy hogy délben a szentegyházból kijövetkor a gyermekek ümögre vetközve mezitláb futkostak az utczán.

1828. die 30-a octobris Rusistska Antalt megfogadtam praeceptornak esztendeig 20 ft. bérre. — Elment 1829. Aprilis 14-ikén.

1829. Januárius elején kezdettek nagy kemény fagyok járni, a Duna *Gönyünél* beállott és ottjárták egész Februarius utóljáig; de már *Komáromnál* nem állott be a Duna, ámbár *Pesten* szintén januariusban beállott, és soká a jég miatt bajos volt a kompon való járás is. Februáriusig kevés hó volt. Gyertyaszentelő boldogasszony napján igen szép tiszta napos idő volt és jó meleg; hanem harmadnap mulva elkezdett a hó esni, és három nap három éjjel szüntelen esett, és annyira megszaporodott, hogy a nagy hó miatt egyik faluból a másikba alig lehetett menni. Az egész Februariusban szánon jártak legnagyobb teherrel is. Mártius 1-ső napján kezdett olvadni, de lassan olvadott és mégis oly nagy vize lett, hogy az utakat mindenfelé elmosta és megrongálta, annyira, hogy Tatába menni nem lehetett a rosz utak miatt. Sz.-József hetében vasárnap elkezdvén, egy éjszaka sem mult el, hogy jó nagy hó nem esett volna; de nappal csak elolvadott. — Aprilis hónapban is sokszor volt havas idő, de nem sokáig tartott. A szántással hátramaradtunk ugy, hogy csak aprilis utolján lehetett tavaszit vetni, azután is gyakran volt esőző idő. — Május hónapban kezdettől fogva jó esők voltak, különössen a hónap 10, 11 és 12-ik napjain bőven. A föld ugy megázott, hogy semmi ártalmas férget, bogarat, sem cserebogarat nem látott az ember; a gyümölcsfák szépen virágoztak és a gyümölcs szépen és bőven megmaradt. Május 14-ikén *a jószág ára* volt: tisztabuza méreje 5 ft. 50 dr, kétszeres 4 ft. 25 dr. árpa 3 ft. kukoricza 4 ft. zab 2 ft. 20 dr. — A borok termésére reménység lévén, ezen hónapban lehetett fejtve jó bort venni 4 fton akóját. — A nagy mennydörgések már mártius és aprilis hónapban hallatszottak, május 14-ik napján igen nagy égiháboru volt. Junius elején szép, csendes, jó esők voltak; de annyi tömérdek hernyó lett, hogy a fákról a gyümölcsöket mind lerágták és őszibaraczk is igen kevés maradott. Junius 9-ikén éjféltől reggelig igen nagy köd volt; reggeli hat órakor a köd fölemelkedvén, dél felé oly bő eső támadt, hogy három nap három éjjel szüntelen esett az eső. Ezután is jó esők jártak minden mennydörgés nélkül. — Az egész aratás alatt jó, alkalmas idők jártak. — De a hordás idején sok esőzés volt; igy tartott szeptemberben is, annyira, hogy a nyomtatással elkéstek az emberek, és még Novemberre is elég nyomtatniok való maradt. — November 16-ik napján elkezdett a hó esni, és oly szörnyü kemény fagy lett, hogy a tavak mindenfelé beállottak, és 23-ikán *Kocs* felé a büdös tó láposán Bodor János nevü jobbágygazdaember megfagyott. A szánon lévén, két lovával megfagyottan hozták be Szendre; ő bokodi lakos volt. Ettől fogva minden nap nagyobbodott a hideg oly nagy mértékben, hogy Deczember 7. 8. és 9-ikén az ember a nagy hideg miatt alig mehetett a szomszédfaluba is. A Duna deczember 18-ikán beállott és ettől fogva a legnagyobb teherrel szekerek és kocsik járták egész bátorsággal. — Ezen esztendőben áldott bőtermés volt; kivált a bornak oly nagy bősége lett, hogy sok helyen hordókat sem találtak a bornak. A legjobb bokodi bornak akója volt 2 ft. 50 dr; de 2 fton, 1 ft. 50 dron is elég volt. Császáron és Fehérvármegyében is eleget lehetett kapni 1 ft 50 dron akóját; de oly savanyu volt, hogy alig lehetett inni. — Ezen esztendőben mindenfelé nagy *marhadög* volt; sok marha elveszett; de itt, Istennek legyen hála! Komárom vármegyében nem volt marha-dög, egyéb *Banán* és *Bönyön*, de ott is hamar megszünt.

1829. A termett jószágból árultattam 24 mérő rozsért 84 ft. 50 drt.

1830 die 17-a Januarii nagy alszéllel kezdett a hó olvadni és roskadni; 2 nap mulva kitisztult és keményre megfagyott. Január 21-ikén nagy hó esés volt, de 22-ikén sz. Vincze napján megállott a hóesés. 31-ikén ismét nagy hó esett, annyira, hogy szánon sem lehetett menni a nagy hófuvatok miatt; a házak előtt és az udvarokon pedig ember magaságnyira állott a hó. — Februarius 2-ikán gyertyaszentelő boldogasszony napján világosan sütött a nap reggeltől estig; de semmit sem enyhült az idő. Éjjel nagy köd volt, 3-ikán pedig szörnyü kemény fagy, 5-ikén ismét hó esett, mely tartott 7-ikéig; ekkor nagy szél támadt és a hófuvatok minden kijárást meggátoltak; 14-ikén ismét kimondhatlan nagy kemény fagy volt, és ezután is nagy kemény fagyok és szörnyü nagy hóesések következtek. — Martius elejétől fogva minden éjszakán erősen megfagyott a nappal olvadott viz; ez tartott 16 ikáig; de még ekkor sem mozdult meg a jég a Dunán, hanem 20-ikán elkezdődött a nagy olvadás és el is indult a Duna jege; 25 ikén már szánthattak és vethettek az emberek, és ettől fogva oly szép, kellemes, meleg idők jártak, hogy öröm volt a kintvaló járás.

1831. Januarius jó időkkel és mérsékelt téli napokkal járt; Februárius pedig havazásokkal és kemény téli fagyokkal. Martius eleje szép, kellemes napokkal kezdődött, ugy hogy a tavaszi szántást- vetést az emberek elvégezték; de soknak árpával és zabbal elvetett földje boronálatlan maradt, mivel a hidek szelek és esőzések meggátolták; nagy csütörtökön hó esett és nagy hideg lett; a hó husvét hétfőig esett; a nagy hófuvatok miatt a szomszéd helységbe sem lehetett menni. Nagy fagyokkal ment el a husvét után való hét és Martius hónap. Aprilisben szép meleg idők és égdörgésekkel járó esőzések voltak; a tavaszi vetések szépen kikeltek; de a hónap utolján nagy szelek jártak éjszakánkint. Május hónapnak 2-ik napján éjjel két órakor érzékeny *földindulás* volt egy megrázással; ugyan akkor virradóra 5 órakor egy másik nagyobb földindulás volt, melyet sokan észrevettek. Május 4-ik napján este öt órakor egy felhő támadt Tata felől, és szörnyü nagy szélvészszel oly nagyzáporeső belőle, hogy a magasabb szántóföldekről a földet ekejárásig elt hordta a vetésekről. Másnap ismét nagy eső let éjjel, és reggel iszonyu nagy szél támadt, hogy a szeles eső a levegőt ugy meghidegitette, hogy a mezőn semmi féln marha meg nem állhatott; 11. és 12-ikén szintén nagy szeles eső volt, egész nap hidegen esett az eső sürüen. Május 16-kán nagy dér lett, mely a kerti veteményeket, kivált az ugorkát, babot megemésztette; de leginkább az őszi vetéseket ugy megrongálta, hogy a sássa egészen rozsdává lett, és ha az ember a buzavetés közé ment, csizmája, ruhája sárgás-vörössé lett. A hideg esőzések és fagyos éjszakák igen megrongálták a buzavetéseket.

1831. Augusztus hónapnak 31-ik napján meghalálozott Barbay József testvéröcsém cholera ragadó nyavalában *Mocsán*. Nyugodjék békességben. Amen. — Ezen irtoztató betegség *Szenden* is sok embert megölt és nagy rémülést okozott az emberek közt, de némelyek bátrabbak voltak, és az ilyenek nem estek azon nyavalyába. A fiatalok ilyenforma dalt énekeltek vigasztalásul:

Itt van már a cholera,
Epekórság-nyavala;
Kiki ugy imádkozzék,
Világból ki ne muljék
Legjobb orvosság ekkor
Hatesztendős baji bor etc.

1832. Eladtam $4\frac{1}{2}$ buzát 3 ft. 30 krajczárjával, egy baglya zabszalmát 11 ft. 45 krért.

1833. Szenden létem óta praeceptoraim voltak: Zsim Ferecz, Kováts János, ez Kezthelyre ment notáriusnak, Kovács Ferencz, Füzér János, Kovács János, Smigalay Elek, Szeder István, Srekta Péter, Pap József, Czápai Mátyás, József fiam, Ignácz fiam, Tanos István, Szombathy Ferencz, Paulovits János, Tóth János, Hédervári Lajos, Varga András, Rusitska Antal, Rátz István, Nemes Mátyás, Lovász Bonaventura, Mogyorossy Aloisius, Farkas János.

1834. November hónapnak 15 ik napján meghalálozott hitvesem, ns. Kováts Erzsébet Szenden, életének 65-ik esztendejében, kivel 46 esztendőt éltem. Adjon neki a teljes sz. Háromság egy istenség örök nyugodalmat és dicső feltámadást sz. országában! Amen*).

Lemondván a hivatalról, saját házamban vontam meg magamat, Károly fiam gazdálkodása mellett.

1835. die 18-a Novembris megküldöttem tdő plébános ur párszám-buzáját két esztendőről, Csillag Ignácz által, $^2/_4$ mérőt.

1836. Átköltöztem Bokodra Ignácz fiamhoz, ki itt mester és notárius.

1838. Szegény édesatyám Barbay István kimult ez árnyékvilágból februarius 14 én, életének 74-ik esztendejében. Holt tetemei nyugosznak Bokodon. — Általam, Barbay Ignácz fia által tétettek az örök nyugodalomra.

A közlő utószava. Ime, egy falusi jegyző följegyzéseiből is lehet okulni. Bár minden falu jegyzője vezetett volna ily naplókat; mily könnyü volna az ilyenekből az egyes vidékek történelmét összeállitani! Ezennel bemutattuk eme följegyzéseket; bizonyosan megvannak Szenden a Barbaytól szerkesztett hivatalos jegyzőkönyvek is, melyek a helység belső életének multját a késő unokák számára emlékezetben tartandják **).

Közli *Szombathy Ignácz.*

*) Ezen derék nő emlékeül följegyezzük, hogy ő unokája volt *Szapáry Katalinnak*, Radostics Ferencz Komárommegye (1678 -82) alispánja nejének, az 1722 ben grófi rangra emelt b. Szapáry Miklós és Péter testvérek nagynénjének. Atyja *Kováts Ferencz*, banai birtokos nemesember, erényesen művelt nevelésben részesité őt A tizenkilenczéves leányt Bana helység *első* róm kath. lelkésze, Somogyi Ádám, a plébánia első évében adá össze Barbay Istvánnal 1787. febr. 12-ikén. Ő tiz gyermekkel örvendezteté meg férjét, kiket erényes életre nevelt. Mostoha fia, Columbanus, a sz. Benedek-rendnek jeles tagjává lett; édes gyermekei többnyire tanitók és tanitónék lettek, két unokája pedig mint lelkész működik.

**) A jelen följegyzésekben pár *sajtóhiba* csuszott be; azokat igy kérjük kijavittatni: Az 1791. év utolsó pontjában nem Keszthely, hanem *Kethely* olvasandó; az 1796. év jegyzetkéi a *csillag* alatt felcseréltettek; az utolsót kell utolsóelőttinek venni; az 1823 év második pontjában „plebánossa" helyett *plebánossá* olvasandó.

A mumia-gabona.

Néhány év előtt nagy feltünést okozott s egyszersmind heves vitát is idézett elő azon hir, hogy egyiptomi mumiák ruhája között gabonaszemek találtattak. Az egyik párt a legbizonyosabban meg volt győződve a találmány valódisága felől, s vezetői magok valának azon szerencsések, kik ezen érdekes felfedezést tették. Ezek a legbizonyosabban és legszentebbül állitották, hogy ezen szemek, daczára sok ezer éves koruknak, mégis kicsiráztak és egészen kitünő termést szolgáltattak, ugy, hogy ennek következtében a mumiagabona fényes kereskedés tárgyává vált, mert az ember hiszékenysége legjobb szövetségese az ámitóknak és csalóknak. A tudomány emberei azonban, és a lélekismeretes vizsgálók azt állitották, hogy figyelmes kisérletek által meg van állapitva, miszerint a gabona csiraképességét csak néhány évig tartja meg.

Ilyképen tehát egy makacs vita keletkezett, mely annyival hevesebben tört ki, mivel mindenik párt a maga részén vélte az igazságot. De végre felfedeztetett az igazság, mely annál meglepőbb, mivel több oldalról tanulságos ujmutatást nyujt. Az egész lármát, melyet ezen érdekes kérdés előidézett, a legsajátságosabb csalások egyike szülte. A legnagyobb része ezen mumiagabonának, melyet a vevők egyenesen Egyiptomból hittek kapni, kétségkivül a mumiák ruhája vagy burkolata között találtatott, de szemmel láthatólag csak utólagosan csempésztetett be a mumiák kötelékei közé, azon czélból, hogy egy szégyentelen csalásnak alapul szolgáljon. És ezáltal valóban nagyon jövedelmes kereskedés alapittatott, mert az ámitók a gabonát, melyet a heti vásáron csekély pénzért bevásároltak, a szó betüszerinti értelmében aranynyal huzatták le.

Ezen csalások hihetleneknek látszanak és mégis betüszerint igazak. Nagyon csudálatos, hogy a tudomány azon időben jött ezen ravasz csalás nyomába, midőn az a tények közvetlen vizsgálatából is kiderült. Lássuk közelebb a dolog folyamát, mely a közönség figyelmét hosszu ideig foglalkodtatta.

Oly gabonaszemek, melyek kétségtelenül mumiákban találtattak, a leggondosabb vizsgálatok alá véttettek. A csirázási kisérletek semmi kivánni valót nem hagytak hátra, és daczára a mostani tudomány állitásainak, oly jól kinőttek ezen szemek noha állitólag sok ezer évesek voltak mintha csak a közelebbi év termése lettek volna. Bármily megmagyarázhatlan volt a tény, mégis mindemellett, daczára minden megtámadásoknak, erősen fenn állott, mivel valóban létező tények ellen nem lehet harczolni. Mindemellett a tudomány emberei egy szép napon azon gondolatra jöttek, hogy közelebbről megvizsgálják, hogy gabonáink mostani válfajai között melyikhez hasonlit leginkább a mumia-gabona. Ezen vizsgálatoknál a nagyitóüveg vitte a főszerepet, mely a legtitkosabb mélységeket is kikutatja, és bármily szőrszálhasogatók voltak is a tett kisérletek, az eredmény mindig ugyanaz és rendkivül meglepő volt. A nagyitóüveg nem hagyja magát megcsalni Felfedezék, hogy a mumia-gabona tökélyesen ugyanazonos a mi mostani válfajainkkal. Innen a valóság felfedezéséig csak egy lépés volt hátra. A dolog törvényszékileg megvizsgáltatott, gondosan egész forrásáig nyomoztatott és a csalás napfényre lőn deritve. A csalóknak csak egy érdemők maradt, az, hogy a legszebb válfajokat választották ki, és ezen körülménynek tulajdonitandók a kedvező előitéletek is, melyeket a mumiákban talált gabona mindenütt keltett.

E tény különböző tanitást és felvilágositást nyujt. Látnivaló belőle egy részről azon könnyelmüség, melyel a nyilvános lapok oly tényeket terjesztenek, melyek homlokegyenest ellenkeznek a tudománynyal. Más részről tudjuk, hogy a közönség az uj felfedezések iránt bizonyos bizalmatlanságot táplál, és az itt közlöttek szerint az ilyesmi kitségkivül némileg alapos is, de sajnos, többnyire ott fordul elő a bizalmatlanság, hol nem volna helyén. *B. L.*

Zenészetünk ügyében.

Az aradi dal- és zeneegylet figyelembe vévén, hogy a hazaszerte működő m. e. 80 társegylet működése, nemzeti zenénk s a zene- és dalművészet fejtésére nézve csak akkor lehet öszhangzatos, csak akkor gyakorolhat nemzeti müvelődésünkre jelentékeny befolyást, ha egy központi zene-irodalmi s müvészeti szakközlöny, egy „*Zenészeti Lap*" ismét életbe lép — és pedig nagyobb részvétet s pártfogolást élvez, mint eddig, — felajánlotta az *Ábrányi Kornél* ur által szerkesztett lapok anyagi támogatására nézve, mi tőle telhető s egy két szám kiállitására elegendő lehet.

Ha a honi dal- és zeneegyleteink szintén figyelembe veendik, mennyire szükséges az együttes eljárás, mennyire könnyiti az egyletek hivatalos összeköttetését, eszmecseréjét, a közös müködés iránti tájékozást egy ily szaklap; és követni fogja az aradi egylet példáját csak 20—30 egylet, társulva e czélra a helybeli kaszinóval vagy mükedvelőkkel: akkor a „*Zenészeti Lapok*" még a jövő hóban életbe léptetnek — és organumául fognak szolgálni az illető egyleteknek — sőt Á. K. ur tervezete szerint hálásan leróvják a részükre nyujtott segélyeket.

Á. K. ur tervezete szerint átlagosan 25 frtba kerülvén ama lap egy-egy számának kiállitási összes költsége, egy-egy segélyzési részvény csak 25 frt lenne: ezen részvényekben, mint emlitők, többen vehetnének részt és egy-egy ily részvény annyi mellékletet: évnegyedenkint egy-egy uj s a legismertebb honi zeneszerzők által szerzett férfi magyar négyest, diszes kiállitásban" és annyi példányban nyernének, a hány birtokosa van a közös részvénynek... ha t. i. ez 2—3-nál többre nem menne.

Minél nagyobb mérvü lenne a pártfogás, annál nagyobb s diszesebb lenne a melléklet — sőt — ha az összes eredmény az évenkinti 52 számon felül menne, Á. K. ur hetilapja azonnal: „hetenkint kétszer" fogna megjelenni.

Az ily módon ujonnan életbe léptetendő „*Zenészeti Lapok*" mindenik száma jóval nagyobb terjedelmü volna az eddiginél — és több tért nyujthatna a vidéki szinészet mozgalmainak, a vidéki müelőadások részleteinek is, mint eddig és sokkal gyakorlatiabbá, könnyebben élvezhetővé válnék.

Végre is: nagygyá teheti a kis lapot pártfogolása, közremüködése eszmecserék, tudósitások közlése által a mükedvelők, dal- és zeneegyletek közönsége, ha nemzeti müvelődésünk ezen ágazatát felkarolja s egyszersmind a gyakorlati életbe is átülteti..... Az aradi dal és zeneegylet ezen szempontból kiindulva, körlevelet intézett a hazai dal- és zeneegyletekhez példája követésére: az uj vállalat biztositására.... Az eredményt még nem tudjuk — de az eddigi jelekből itélve, hiszszük, hogy kielégitő leend. *K. L.*

Egyveleg.

** (*Uj találmány.*) Bostonban John Heil ur oly intézkedést talált fel, mely által az utczai lámpásokat egyszerre lehet meggyujtani s eloltani. A dolog villanyosság segélyével történik. A feltaláló egy villanyteleppel csavart hoz összeköttetésbe, mely által a gázt visszatartóztathatja s ugyane teleppel ismét meggyujtja. Ha a szél a gázt eloltaná, a sodronyok melegsége által gyul meg önmagától ismét.

** (*Kocsik muzeuma*). Párisban a Cluny-palota kertjeiben egy múzeumot emeltek, hol az eddig divatozott minden korbeli járművek össze vannak állitva, s igen nevezetes példányokat lehet látni. A kocsi, mint tudva van, magyar találmány, és ama kocsik, melyek Magyarországból kerültek e gyüjteménybe, a régibb példányok valódi diszei. Ily diszes kocsi mind kényelmére, mind kiállitására nézve az, melyet V. László magyar király küldött Mária királynénak, VII. Károly franczia király nejének 1457-ben. Még egy más, valószinüleg szintén magyar gyártmányú kocsi is látható e múzeumban. E kocsit IX. Károly bécsi követe Ferdinand császártól kapta ajándékban 1562-ben. Vörös bársonynyal van bélelve. Az ajándékozás idejében négy hattyúfehér török ló vonta, melyeknek sörénye vörösre volt festve. A lovakat magyar kocsis hajtotta, ki a mellette ülő inassal együtt bársony magyar ruhába volt öltözve.

— (*A magyar korona- és kamarajószágok*) terjedelme összesen 507,414 hold, vagy 50 □ osztrák mérföld; ebből terméketlen 8806 hold. A terület legnagyobb részét erdőségek képezik. — A jószágok összes jövedelme 1863 ban 2,050,544, a kiadás 1,321.426 forintot, 1864 ben a tiszta jövedelem 117,659 forintot adott.

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

— **(Jövő évi naptárak.)** A jövő év előhirnökei, a naptárak legiói, már kezdenek napvilágra bontakozni. Az ismertebbek és elterjedtebbek közé tartoznak ez idén is *Heckenast Gusztáv* több rendbeli naptárai, melyek a következők:

Legrégibb ezek között a *„Protestans képes naptár“*, melynek most XIII-ik évfolyama jelent meg *Ballagi Mór* szerkesztése alatt. E naptár csak egy évvel fiatalabb a „Vasárnapi Ujság“-nál, s ugy látszik, szintén állandó közönségre tett szert, a mit gondos szerkesztésénél fogva meg is érdemel. Ezuttal is több derék arczkép diszíti. Ára 50 krajczár.

A másik, majdnem oly régi és jó hitelű naptár *„István bácsi naptára“*. XII ik évfolyam. Szerkeszti *Mayer István*. Ez leginkább r. kath. közönségnek van szánva, s ezen szinezet mellett számos miveltető, közhasznu és mulattató czikk tárházát képezi. Képei ezuttal igen csinosak. Ára 50 krajczár.

A gazdaközönségre nézve nagybecsü a *„Falusi Gazda naptára“*, melynek III-ik évfolyamát több szakértő gazda közremunkálásával szerkeszté *dr. Farkas Mihály*. Népszerűen irt s rajzokkal dúsan ellátott czikkei a földmivelés, kertipar és mindennemü gazdálkodás teendőire vonatkoznak. Ez évi közlöny becsét egy melléklet is növeli, e czim alatt: „Állandó gyümölcsészeti és szőlőmivelési falinaptár“. — E derék kézikönyv ára 80 kr.

Itt van ismét a rémséges *„Lidércz-naptár“* egy uj évfolyama is. A rémtörténetek, kalandok, bünesetek, lélekjelenések, tündérregék és csodás tünemények stb. ezen gyüjteménye nem tart ugyan számot valami nagy irodalmi elismerésre, de érdekfeszitő, ideg-erősitő tartalma néhány év óta szintén nagy közönségre tett szert, s az efféléket kedvelő olvasóknál valódi szükséget látszik pótolni. Sok kép van benne. Ára 60 kr.

A kisebb naptárak közé tartoznak: *„A magyar nép naptára“*, sokféle hasznos és mulattató olvasmánynyal; és *„Legujabb buda-pesti képes naptár“* a magyar nép számára. Mind a kettő képekkel van ellátva s *Tatár Péter* által szerkesztve.

Végre átalános igényeknek megfelelő naptár még Heckenast *„Határidő-naptár“*-a, hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdatisztek, utazók és üzérek számára. Jegyzetekre alkalmas üres lapokkal. Ára 1 ft. 20 kr.

Az *„Országos nagy naptár“*, melynek első évi folyama *Ökröss Bálint* gondos szerkesztése alatt mult évben jelent meg, ez idén is legterjedelmesebb s leggyakorlatibb hasznu magyar naptár lesz s a benne foglalandó utmutatók, kalauzok, név- és czimtárak természete ugy hozza magával, hogy mint a többi naptárak koronája, legujabb hiteles adatokkal ellátva, csak később jelenhessen meg. Az előfizetési felhivás különben már szét van bocsátva s a közönségnek még alkalma van aránylag igen olcsó áron hozzájutni e közhasznu nagy kézikönyvhez.

— Megjelent és kapható: *Emich Gusztáv nagy képes naptára 1867-re*, mely az előbbi évfolyamok példájára, bő szépirodalmi és egyéb tartalommal s számos jó képpel ellátva, most is csinos kiállitásu.

— *Bartalits Imre* pesti nyomdász szintén kiadott 3 naptárt: „1) Kis képes naptár, 2) Keresztény képes naptár és 3) Nagy házi képes naptár. — Mind a három kisebb igényeknek megfelelő, összevissza böngészett tartalommal s igen primitiv kiállitással. Az első kettőnek ára 20, a harmadiké 36 kr.

** *(Tanárky Gedeon)* 1848. és 61-ben nagykőrösi országgyülési képviselő, s Pestmegyének alkotmányos időkben volt főjegyzője, egy nagyobb történelmi és politikai tanulmányt irt, melynek czime: „Magyarország helyzete az európai államviszonyok közt.“ Pfeiffer Ferdinánd fogja kiadni.

— *(Dr. Zipser Keresztély András életrajza)* e napokban jelent meg igen disze kiállitásban az 1864-ben elhunyt nagyhirü természettudós sikerült arczképével s Beszterczebányán felállitott emlékszobra rajzával. A 20 lapnyi becses müvet irta s kiadta *Kubinyi Ferencz*, a m. földtani társulat elnöke. E mű a természetvizsgálók Rimaszombatban tartatni szándékolt XII-ik nagy gyülésének van ajánlva. E gyülés ugyan nem tartathatott meg, mi azonban ez adatdús mű becsét legkevésbbé sem csonkitja. (Ugyanezen mű alkalomszerű módositásokkal német nyelven is megjelent, a bécsi birod. geologiai intézet igazgatójának, Haidinger Vilmosnak ajánlva).

— *(„Felső-magyarországi közlöny“)* czim alatt *Verfer K.*, kassai könyvárus, az ottani *„Felvidék“* volt kiadója, egy vegyes tartalmu hetilapot szándékozik okt. 1-én meginditni, melynek mutatványszámát kaptuk, azon figyelmeztetéssel, hogy ez a *„Felvidék“* czimü lappal semmiféle anyagi összeköttetésben nincs. Viszont a *„Felvidék“* szerkesztője, *Bánóczy F.* ur irja nekünk, hogy lapját, melyet üldöztetések miatt egy időre megszüntetni kényszerült, f. év okt. 15-én megindítja. Világos dolog, hogy két dudás könnyebben megfér egy korcsmában, mint két irodalmi vállalat ott, hol az egyik is alig birja fentartani magát — bár semmi panaszunk ellene. Ámde: jónál jobbak lehetnek; s remélve, hogy a jobb e téren is győzni fog — figyelemmel várjuk a vetélytársak megjelenését.

Egyház és iskola.

** *(Czelder missionárius)* Brailában uj szabad ref. egyházat szervezett. Az alakulás aug. 26-án, az iskola megnyitása, mely ellen a polgári hatóság kezdetben ellenvetést tett, szept. 9-kén történt az egyház által bérelt ideigl. helyiségben. Czelder távollétében a rendes lelkészi teendőket a skót szabad egyházak Brailában székelő missionáriusa végzi minden dij nélkül.

** *(A nápolyi egyetemen)* a magyar nyelv és irodalomnak rendes tanszéket állitottak. Tanárul Óváry Lipót van kinevezve.

** *(A csiksomlyói r. k. gymnáziumot)* főgymnáziummá fogják alakitni. Az eszmét Hajnald püspök penditette meg 1857-ben, s az átalakitás alaptőkéje ma már 70,000 forintra rug.

— *(A nagykőrösi helv. hitv. lyceumban)* a jövő $186^6/_7$ isk. évre a beiratások, fölvételi, pót- és magánvizsgák okt. 1-sőtől 7-kéig fognak megtartatni, az isk. év okt. 7-én ünnepélyesen megnyitatván, az előadások okt. 8-án minden osztályokban megkezdetnek. Figyelmébe ajánltatik a t. cz. szülék- s gyámoknak, hogy több év óta a lyceum és a tanitóképezde növendékei számára fennálló tápintézetben a jövő iskolai év folytán, — nem tekintvén a jelen drágaságot, — tisztességes ebéd, vacsorával s naponként egy font házi kenyérrel egész dijas ifjak 5 ftért, jótéteményesek 4 ftért; csupán ebéd s naponkint egy font házi kenyérrel egész dijasok 3 ft. 50 kr., jótéteményesek 2 ft. 50 krért o. é. havonként el fognak láttatni, két havi dij előleges fizetése feltétele alatt. A városi kosztadó polgárok által az igazgatóságnál eddig bejelentett általános ellátásért a dij nagyobbrészt a mult évi, s nincs az élelem drágaságához aránylag felemelve.

Közintézetek, egyletek.

— *(A magyar gazdasszonyok egy uj, szép terve.)* A magyar gazdasszonyok egyesületének tagjai buzgón ohajtják, hogy az egyesület mindinkább megfeleljen ama szép feladatnak, mely az alapszabályok szerint az egyesület czélja, t. i. a) az anya magasztos hivatásáróli fogalmat a nemzet minden osztályánál terjeszteni; b) a feleség hivatásának fogalmát kifejteni, megkedveltetni, a házi ipar számos ágának művelését s terjesztését eszközölni; c) a honleányi kötelességeket kifejteni, megismertetni s azok betöltésére a hon minden leányát serkenteni. Társas köreikben gyakran cserélnek eszmét a fölött: mikép, hogyan lehessen minél nagyobb mérvben és minél gyakorlatiabban megfelelni eme sokoldalu nehéz feladatnak. — A magyar gazdasszonyok egyesületének felsőbb helyen nem engedtetett meg, hogy oly fiók-egyleteket alakitnának, minőket alakitni kezdett (de e kezdeményezésében szintén beállittatott) az orsz. magyar gazdasági egylet. Jelen helyzetünkben tehát ez nem levén lehető, miután egy szakközlöny fenntartása sok költségbe kerül és csak mulékony becsü: ugy látszik, a gazdasszonyok egylete nem tehet hasznosabbat, mint hogy egy jóravaló *kézikönyvet* bocsátand közre, minőnek programmja már kezükön forog. Hasznos ismeretek volnának ezek közgazdászati, közművelődési és jótékonysági szempontból; a természettan, növény- és állat-élettan, lélektan, vegytan stb. köréből. Ezután adatok és vezérelvek a női hivatás teljesitéséhez; a termelés, feldolgozás, szétosztás, fogyasztás a gazdászat és iparüzlet terén; adatok és vezérelvek az erkölcsiség és izlés nemesbitésére, a gyermek testi s lelki tehetségeinek kifejtésére s vezénylésére nézve; végre: jótékonysági szempontból a nyomor sokféle okainak kipuhatolására és megelőzésére nézve, munkaadás, méltányos dijazás, a kiskoru árvák és szegények növeltetése, segélyzése stb. által. Elgondolva, mily nagy horderejü teendők ezek s hogy az egylet még csak a kezdeményezés kezdetén áll, hogy a hazánkban elszórt erők csak közös egyetértés által egyesithetők és nyerhetnek országos fontosságot, és hogy igenis itt az ideje, mi szerint megtanuljon minden magyar gazdasszony nemzetgazdászati szempontból is felelni meg hivatásának, azaz értse, ismerje hazánk viszonyait és ezekhez arányitsa saját működését s igényeit: csak örülnünk lehet ezen eszmecserének, és reméljük, hogy az ide vonatkozó eszmék s teendők a legközelebbi (okt. 6.) gyülésben köztanácskozás tárgyává tétetvén, valósittatni is fognak. *(k.)*

— *(A pesti hazai első takarékpénztár)* okt. 10 én rendkivüli közgyülést fog tartani, melynek tárgyai lesznek: 1) az intézet telkének egész beépitése, és 2) az intézet pénzkészletének mikénti elhelyezése.

Közlekedés.

↗ *(Uj távirda-vonal.)* A távirda Kassa és Metzenseif közt e hó folytán átadatik a közforgalomnak. Rozsnyóval is nemsokára távirdai összeköttetés lép életbe.

↗ *(Erdélyi vaspályák.)* Bécsi lapok jelentik, hogy azon társaságnak, melynek élén gr. Chotek Otto és hg. Fürstenberg állanak, megadatott az engedély gőzmozdony-vaspálya épitésére Aradtól Gyula-Fehérvárig, egy mellékvonallal Piskitől Petrozenyig; a fővonalt két év alatt be kell fejezni s átadni a forgalomnak. A nagyvárad-kolozsvár-brassói vasutvonal előmunkálatainak államköltségen való megkezdése szintén el van határozva, s még ez ősz folytán hozzá fognak.

↗ *(A pesti közuti vaspályatársaság forgalmi kimutatása).* 1866. szept. 1-től 15-ig (bezárólag) szállitott személyek száma 27,714, bevétel 3,380 ft. 65 kr. volt. Hozzá aug. 1-től 31-ig 56,802 személy, 6,828 ft. 25 kr., összesen 84,516 személy, s 10,208 ft. 90 kr.

Mi ujság?

** *(Majláth udv. kanczellár)* szept. 18-án elhagyta Bécset, s rövid időre szabadsággal jószágaira utazott.

— *(Pulszky Ferencz)* nehány nappal ezelőtt visszaérkezett Pestre, — uj gyászra, uj veszteségre. A mélyen lesujtott családatyát ismét megrenditő csapás érte. Második gyermeke, Gábor szintén typhusba esvén, alig nehány napi időköz után követte anyját és nővérét sirba. A sokszoros nehéz csapások, melyek a számüzetésből visszatért hazánkfiát érték, mindenütt fájdalmas részvétet ébresztenek.

** *(A cs. udvar gazdálkodása.)* Salzburgból irják, hogy ott terjedelmes intézkedések történnek az udvari költségek leszállitására. Igy a klesheimi csász. kastély a kerttel együtt Lajos Viktor főherczeg magántulajdonába ment át s a fenntartásról ezután ő fog gondoskodni. A hellbrunni állatkert feloszlattatik, s az itt levő vadkecskék a Traunsteinra vagyis a szabadba bocsáttatnak ki. A mirabelli székes kastély kamarális kincstárnak adatott át, s ott több hivatal s hatóság fog elhelyeztetni, mi által egyéb kincstári épületek jőnek rendelkezés alá, a szép mirabelli kastélykert pedig a városi községnek adatik át azon köteleztetés mellett, hogy nyilvános kertként tartsa fenn.

** *(Az állatkert uj lakói.)* Az állatkert e szép napokban folyvást teli van látogatókkal és egyre gyarapszik. A héten Hamburgból egyszerre 35 állat érkezett, ezek a következők: 1 zöldes macskamajom, 1 vékonyfarku makako, 1 zöldes pávián, 3 barna pávián, 1 majmon ebfej, 1 fekete rémke, 1 mexikói mozgór, 1 Benettiféle ugrány, 1 jávai szarvas, 2 örvös pekári, 1 fejérfejü sas, 2 csikos parapacs, 1 fényes hokko, 2 hattyu-lud, 2 fehérarczu lud, 2 diszkontyu kácsa, 6 parti rucza, 2 szürke sirály, 4 ezüst-sirály. — A három fuvolamadár számára a majomház mellett magas kőtalapzatu kalitkát épittettek, a madarak jól érzik magukat benne, s gyakran neki eresztik tiszta, de egyforma fuvolahangjaikat. A „fáczánház“ is egészen benépesült, s most már nemcsak egy aranyfáczán van.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 38-dik számához 1866.

** *(Budán a szüretet)* f. hó 17-kén kezdték meg. Az eredményt illetőleg átalában azt hallhatni, hogy a tulajdonosok sehogy sincsenek megelégedve.

** *(Az északi hadjárat története)* ujabban ismét érdekes adattal gyarapodott. Még a hadjárat alatt hire terjedt, hogy a poroszok az ausztriai csata-rendnek birtokába tudtak jutni, s hogy az összes porosz tisztek a háboru megkezdésekor egy könyvecskét kaptak, mely a berlini titkos udv. nyomdában nyomatott s a legpontosb részleteket tartalmazta az ausztriai hadcsapatokról s ezek elhelyezéséről. Egy ily könyvet most csakugyan meg is találtak; egyik Hohenzollern herczeg elutazása alkalmával ott felejtette csehországi szállásán. A prágai lapok tartalmát is közlik. E könyv az ausztriai hadsereg minden részletét leirja, s oly kimeritő, hogy még a félütegek és félszázadok állomási helyét s hadászati mozgalmait is magában foglalja.

** *(Az ausztriai déli és éjszaki hadseregnek veszteségi kimutatásai)* az 1866-iki hadjáratból, hivatalos adatok szerint rendezve és összeállitva, Prágában megjelent. Három füzetre terjed, melyek összesen 260 lapot tesznek.

— *(A mai kolera-járványos időben)* hasznos szolgálatot reménylünk tenni azoknak, kik falukon vagy pusztákon lakván, a veszedelem perczeiben orvost vagy épen nem vagy későn kaphatnak, az által, ha őket azon egynehány kolera-elleni szerre figyelmeztetjük, melyek dr. Argenti Döme kir. tanácsos ur utasitásai szerint készültek s pontos használati utasitással együtt Jármay Gusztáv hasonszenvi gyógyszertárában Pesten megrendelhetők. (Erről bővebb tudósitást ád lapunk mai számának egyik hirdetése.)

** *(A kolera Nyitramegyében)* borzasztó pusztitást vitt véghez f. hó 17-ig 1500 embert ragadott el a járvány. Kis-Tarnóczon (vasutállomás), hol alig 200-ra megy a lakosok száma, 88-an haltak el.

** *(Lóverseny Kassán)* Több abaujmegyei nagy birtokos azon tanácskozik, hogy Kassán évenkint lóversenyeket rendezzenek, s az első még az idén megtörténnék.

** *(Hasznos találmány.)* *Frank* Károly, kecskeméti rajz- s mértani tanár oly takaréktűzhelyt talált fel, melybe félannyi fa elegendő, mint a mennyi az eddigiekhez kellett. Egy pesti lakatosmesterrel tette magát érintkezésbe, s együtt folyamodtak szabadalomért.

** *(Aradon hordár-egyesület)* alakult „futár“ czim alatt. Casle de Mollineux nevü franczia szervezte, ki hasonló egyletet Temesvárt, Pozsonyban, és Szebenben is alakitott. A „futárok“ már megkezdték működésüket s egyenruhát hordanak.

** *(Bolt-feltörés.)* Braun Móricz rőfös-áru kereskedő boltját a soroksári utczán f. hó 12-én este ismeretlen tettesek kirabolták. A bolt ajtaját az utczáról ásták ki, s a nyiláson bemászva, 1000 forint értékü árut loptak el.

** *(A bátorkeszi izraelita imaházba)* szept. 11-én, épen midőn az ünnep miatt telve volt, a villám lecsapott, s az imaház minden éghető része elhamvadt. Szerencsére a bent levők közül egy sem sérült meg.

** *(Vérengzés.)* Öcsödről irják, hogy Kurucz Lajos kiszolgált katona és fia, valamint Kurucz István és Sólem néven ismeretes izraelita szept. 6-kán éjjel, a mint a mesterszállási pusztáról gyapjunyirési munkájukból kocsin Öcsöd felé hajtattak, utközben két gyalog fináncczal találkoztak; a jó kedvü utazók egyike olyasmit mondhatott, a mi a fináncz okat megsértette, mert ezek fegyvert ragadtak és a kocsiban ülőkre lőttek. A kapott sebek következtében K. István halálát minden órán várják; Lajos örökre nyomorék leend, fia pedig sok időre munkaképtelenné tétetett. Hogy szarvasiak vagy kun-szentmártoniak voltak-e a finánczok, még nem tudni; annyi bizonyos, hogy a révészek vitték át őket az öcsödi réven s szembesités esetére fel fogják ismerni.

** *(Földrengés.)* Eszéken f. hó 12-én éjfélkor pontban egy meglehetős erős, körülbelül 3 másodperczig tartó vizirányos földrengést éreztek, mire még két gyöngébb lökés következett. A lökés a városnak nyugotra eső részében tetemesen erősebb vala, ugy hogy ott a falakon lévő tárgyak u. m. órák és tükrök le is estek, a mozgás nyugatról kelet felé látszott létrejönni. A földrengés után közvetlenül mérsékelt eső következett.

** *(Öngyilkos ifju.)* Gyula-Fehérváron közelebb egy derék, és sorsához képest mivelt polgár ifjut temettek el, ki mindkét szülőjének jelenlétében, mielőtt megakadályozhatták volna, magát sziven lővén, szörnyet halt. Az ifju már rég vezetője volt atyja zsemlés-üzletének, annak valódi jobb keze. Egy szegénysorsu, de becsületes leányt szeretett, szülei ellenzették a frigyet. Ennek lett szomoru áldozata.

** *(Udmanics, a hirhedt horvát rabló)* Zágráb közvetlen közelében üzi garázdálkodásait. Közelebb egy éjjel Zágrábtól csak két órányi távolra levő faluban kirabolta a plébánost, másnap pedig Podsuseden látták, Zágrábtól csak egy órányira. A hatóságok formaszerü vadászatot inditottak ellene, melyen három kerület a megfelelő katonai segélylyel vett rész. Egy közlés szerint nehány lövés érte a rabló-főnököt akkor, midőn már a szabadban volt, mire egy hegytorokba rohanva, az üldözők szemei elül eltünt, s megmenekült.

— *(Kérelem.)* A pest-budai zenede negyedszázados zeneünnepélyében *dijtalanul* résztvett működő hölgyek s urak tisztelettel felkéretnek netán megváltoztatott lakásaikat t. Csery Kálmán biz. tag urral közölni (található a zenedében; redoute-épület, a „magyar királyhoz“ czimzett vendéglővel szemközt), hogy az emlitett egylet által kiállitott emléklapok szétküldése annál biztosabban eszközöltethessék. — *Kürcz János*, ügyvéd, mint zenedei jegyző.

Nemzeti szinház.

Péntek, szept. 14. *„A roszul őrzött leányok.“* Vigjáték 3 felv. Varin és Delaporte után francziából ford. Feleki M.

Szombat, szept. 15. *„A próféta.“* Opera 5 felv. Zenéjét szerz. Meyerbeer.

Vasárnap, szept. 16. *„Az idegesek.“* Vigjáték 3 felv. Sardou után ford. Feleki.

Hétfő, szept. 17. *„Falura kell menni.“* Franczia vigjáték 3 felv. Irták Bayard és Bailly.

Kedd, szept. 18. *„A bűvös vadász.“* Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Weber.

Szerda, szept. 19. *„Sheridán.“* Szinjáték 4 felv. Irta Langlé Aglie, francziából ford. Csepregi.

Csütörtök, szept. 20. *„Borgia Lucretia.“* Opera 3 felv. Zenéjét szerz. Verdi.

Szerkesztői mondanivaló.

8424. **T. L. O.** A felszólalás ellen semmi kifogásunk, de inkább helyi érdekű lapba valónak tartjuk Különben a fővárosi társaskörök, melyeknek a czikk szánva volna, most még igen hiányosak. Egy része még nem tért vissza nyaralásából, a másik rész a kolera elől menekült, vagy nem mer haza jönni. Remélhető, hogy egy pár hét mulva megváltoznak a viszonyok.

8425. **Eccloga.** Az elavult forma nem egyez meg a mai kor izlésével. „Birálatot“ — mint ön kivánja — a hozzánk beküldött müvek felett nem irhatunk. Mi csak arról tudósithatjuk a beküldőket, műveik kiadhatók-e lapunkban vagy nem? A jelen esetben nemmel kell válaszolnunk.

8426. **Albis.** S. K. Kissé több részletet szerettünk volna a kirándulásból. A közlöttet felhasználjuk.

8427 **Soroksár.** B. B. A kolera czikket nem közölhetjük. Annyi oldalról s oly különböző tanácsokkal teljes felszólalásokat s ajánlásokat küldenek be hozzánk a kolera-ügyben, hogy ezek közlése által csak nevelnők még a roppant konfuziót, mely e tárgyban az orvosi és nem-orvosi közönség között uralkodik. Nagyon jellemző, hogy minden beküldő a maga szerét s tanácsát tartja a legcsalhatlanabbnak s mindegyik fényes példákkal s bizonyitványokkal illustrálja receptjeit. Némely lap már annyira tele van ily tárgyu s czélhoz nem vezető közleményekkel, hogy már az olvasó ezektől is félni kezd A legkimeritőbb s legokosabb tanács e tekintetben ez: „Élj okosan, rendesen és — ne félj!“

8428. **Borsodi.** A felszólitás későn érkezett; azonban, a mit lehetett, már előre minsugallatunkból megtettük.

8429. **F. Micsinye.** R. K. A jeles czikket, az ő számos számtani tételeivel, valamelyik szorosabban tudományos közlönybe valónak tartjuk. Sajnáljuk, hogy itt fel nem használhatjuk; mindazáltal ön szives közreműködését továbbra kikérjük.

8430. **Debreczen.** B. F. Köszönet az uj küldeményért. Igen hálás munkának tartjuk, ha régi jeleseink emlékét a mai nemzedék előtt fölelevenitjük.

8431. **Pozsony.** Sz. J. Végre belejöttünk a keresett kerékvágásba. Egy időre könnyebben lélekzünk. Az apróságok érdekesek.

8432. **Daróc z.** K. J. Mihelyt egyik vállalkozó kiadónk hosszasb távolléte után haza érkezik, még egy kisérletet akarunk tenni Kedvezőtlen esetben azonnal elküldjük a kivánt kéziratot

8433. **Mikosd.** I. Á. Már a legközelebbi alkalommal. Bocsánat az eddigi önkénytelen halasztásért

SAKKJÁTÉK.

351-dik sz. f. — Farkas Bertalantól (Átányon).

Sötét.

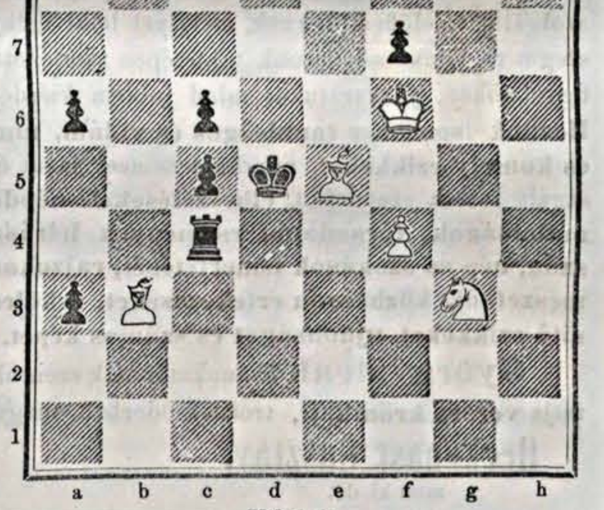

Vilagos.

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond

A 346-dik számu feladvány megfejtése.

(Márki Istvántól, Sarkadon.)

Világos.	Sötét.
1. Bd2—d4	Ke3—d4: A)
2. Vc2—c5	Kd4—c5: v. e5
3. V v. F†mat.	
A)	
1.	Va3—b3:
2. Hf2—g4†	K—d4: v. f5—g4:
3. F v. V†mat.	

Helyesen fejtették meg. *Veszprémben:* Fülöp József. — *Vizesréthen:* Terray Pál. — *Harasztiban:* Gr. Festetits Benno. — *Debreczenben:* Z. I.

HETI-NAPTÁR.

Hónapi- és hetinap		Katholikus	Protestáns	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap hossza f.	p.	Nap kél ó.	p.	Nap nyug. ó.	p.	Hold hossza f.	p.	Hold kél ó.	p.	Hold nyug. ó.	p.
Szeptember				Szept. (ó)	Tisri												
23	Vasár	G 18 Tekla, Lin.	G 17 Tekla	11 B 17 Teodór.	14	180	10	5	48	5	55	345	8	5	23	4	11
24	Hétfő	Gellért pk vért	Gellért	12 Autonom	15 Sát. ünn.	181	9	5	50	5	52	359	16	5	55	5	24
25	Kedd	Kleofás vért	Farkas	13 Kornél	16 Sát. 2. n.	182	7	5	52	5	51	13	41	6	27	6	39
26	Szerd.	Ciprián, Justina	Nilus	14 Sz. ker. fel.	17	183	6	5	53	5	49	28	17	7	5	7	54
27	Csöt.	Kozma, Demjén	Kozm. Demj.	15 Nicetás	18 Abdon	184	5	5	54	5	48	37	49	7	41	9	10
28	Pént.	Venczel király	Venczel	16 Euphemia	19	185	4	5	55	5	45	72	6	8	26	10	22
29	Szomb.	Mihály főangyal	Mihály	17 Zsófia	20 3. Sabb.	186	3	5	57	5	42	86	25	9	16	11	31

Hold változásai. ☾ Utolsó negyed hétfőn, 1-én, 4 óra 44 perczkor reggel.

TARTALOM.

Herepei Károly (arczkép). — Egressy Gábor hátrahagyott irományaiból. — Az irás történetéből (ábrával). — A lamacsi ütközet (képpel). — A miklósfalvi egyházi épületek (képpel) — Az ó-budai hajógyár 1866-ban (képpel). — Barbay István falusi jegyző följegyzései (vége). — A mumia-gabona. — Zenészetünk ügyében. — Egyveleg. — **Tárház:** Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Mi ujság? — Nemzeti szinház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felelős szerkesztő **Pákh Albert.** (Lak. magyar-utcza 1. sz.)

*

HIRDETÉSEK.

Legolcsóbb magyar népies hirlap.

Előfizetési felhivás

a

KÉPES UJSÁG

186⁶|7. évi, harmadik évfolyamára,

mely folyó évi október 1-jével indul meg.

Egész évi folyamára 2 frt., félévre 1 frt.

Magyarország e pillanatban inségország. Termé-ketlenség, döghalál, s ki tudná mind elmondani: mily csapások fenyegetik még fenmaradásunkat. Igazán, össze kell magunkat szedni, hogy lábunkról le ne essünk; igazán, minden eszközt meg kell ragadnunk, a mi fenállásunkat biztosithatja. Meg kell különösen ragadnunk a mivelődés eszközeit, s javunkra forditanunk azokat, mert a ki a művelődés mögött elmarad, az megsemmisül.

A művelődés egyik hathatós eszköze akar lenni a „Képes Ujság" is. Nem ma kezdi pályafutását, kétévi folyama ezer meg ezer honfi kezében forog, s jól esik elmondhatnunk, hogy ezek közül sokan a „Képes Ujság"-on kezdték meg a hirlapolvasást, mások pedig kedvencz olvasmányaik közé sorozták azt.

Fő törekvésünk lesz ezentul is oly olvasmánynyal szolgálni t. előfizetőinknek, melylyel lelki igényeiknek eleget tegyünk, s irántunk többképen tanusitott becses figyelmöket, jóakaratukat mind jobban kiérdemeljük. **Hozunk** lapunkban **tanulságos és vidám, mulattató és komoly czikkeket**, mindig a nemzet javát és sajátságait tartva szem előtt, **elbeszéléseket, népdalokat, mulatságok, társadalmi események leirását, ország, nép és szokások ismertetését, rajzokat a természetből, közhasznu értekezéseket, erkölcsnemesitő czikkeket, ujdonságot és számos képet.**

György deák főmunkatársunk ezentul is folytatja **verses krónikáit**, tréfás modorban, magyar észjárással adván elő komoly dolgokat, a melyekről nem mindig lehet komoly képpel beszélni.

Igyekezni fogunk e lapban lehetőleg mindent kö-zölni, a mi a magyar embert érdekelheti, és a miből a magyar ember tanulhat. Iparkodunk lépést tartani a külfölddel, azonban **czélt csak ugy érhetünk, ha a magyar közönség is lépést tart vele, és tömegesen pártolja olcsó népies lapunkat. Hogy minden magyar ember pártolhassa, még a mai pénzszük világban is, árát oly olcsóra szabtuk, hogy e tekintetben egy magyar lap sem versenyezhet vele.**

Arra fogunk igyekezni, hogy igazán népies, azaz **minden ízében magyar és egyszerü, de tanulságosan mulattató lapot adjunk olvasóink kezébe, melyet ur és pór egyforma jó kedvvel olvashasson. Czikkeink tárgya közérdekü, nyelve tiszta magyar, iránya pedig valóban nemzeti lesz.**

Mindezt fölösleges eddigi előfizetőinknek elmondanunk, a kik ismerik, és az igazi magyarost, a vidort és a hasznost szeretvén, meg is kedvelék lapunkat; de igenis szükség azokra nézve, a kik működésünket még nem ismerik. Felhivjuk előfizetőinket, hogy az ilyenekkel lapunkat megismertessék, és szaporitsák velök azt az összetartó családot, mely már is oly szépen csoportosul a „Képes Ujság" körül.

Isten velünk addig is, mig az uj folyamban ujra találkozunk egymással!

Heckenast Gusztáv,	György deák,	Hajnik Károly,
mint kiadó.	mint főmunkatárs.	mint szerkesztő.

A „**Képes Ujság**" megjelen minden hónap **1-ső** és **16-ik** napján, 32 nagy nyolczadrét hasábon, **számos képpel**, közhasznu és mulattató tartalommal. — A „**Képes Ujság**" **évfolyama októberben kezdődik.** — Akár Pesten, akár vidékre, postán küldve:

előfizetési ára egész évre csak 2 forint, félévre csak 1 forint.

☞ Tiz előfizetésre egy ingyenpéldány jár. — Az előfizetési pénzeket bérmentesen kérjük küldeni

a „Képes Ujság" kiadó-hivatalához

(Pest, egyetem-utcza 4-dik szám alatt.)

☞ **A mostani (186⁵/₆-diki) évfolyamból még szolgálhatunk nehány teljes példánynyal, a kitett föltételek mellett.**

A

ROB-LAFFECTEUR

Franczia-, Osztrák-, Oroszország- és Belgiumban egyedül elismert tulajdonságairól kellő felvilágositást nyujt a minden könyvárusnál és ügynököknél kapható ily czimü röpirat: „Brochüre über die vegetabilische Heilmethode des Dr. Boyveau-Laffecteur."

A Rob-Laffecteur, melynek hathatósága csaknem évszázad óta el van ismerve — vértisztitó növényi szörp, mert könnyen emészthető és izlésre nézve igen kellemes. Ezen Rob a bőrbetegségek, valamint átalában a megrongált nedvek és vér által előidézett bajok gyógyitására, minden ország legelső orvosai által a legjobban ajánltatik.

A szárczagyökérből készült hashajtó szörpöt (Syrup Sassaparilla) stb. messze fölülmulja, s egyszersmind helyettesiti a balmájolajat (Leberthran), az antiscorbuticus szörpöt, valamint a hamiblagot is (Jod-Kalium).

E vértisztitó növényi szörp csak akkor valódi, ha ezen aláirással van ellátva: „**Girandeau de St. Gervais.**" Alaposan és rövid idő alatt minden egyéb merkuriális anyagok használata nélkül, gyógyit ujabb és elévült ragályos nyavalyákat.

Kapható **PESTEN: Török József** gyógyszerész urnál a király-utczában 7. sz. **BUDÁN: Bakats L. V.** udvari gyógyszertárában. **TEMESVÁROTT: Pecher J. E.**

☞ A központi raktár létezik Párisban, dr. Girandeau de St. Gervais-nél, rue Richer, Nro 12. — Hamisitások ellen óvás tétetik. Minden előforduló esetekben a szalag elkérendő, melylyel a dugasz boritva van, és melyen az aláirás: Girandeau St. Gervais találtatik. 1729 (5—12)

Titkos 1773 (4—12)

betegségeket

még makacs és üdült bajokat is ugy kórodában, mint magán gyakorlat folytán **több ezer betegen** legjobbnak bizonyult mód szerint, sokszor **a nélkül, hogy a beteg hivatásában vagy életmódjában gátoltatnék, gyökeresen, biztosan** és **gyorsan** gyógyit

Med. dr. Helfer Vilmos

Pest, király-utcza 27. sz. Medetzházban, 1-ső emelet, délelőtt 7–9 ig, délután 1—4 óráig.

☞ **Dijazott levelekre azonnal válaszoltatik, s kivánatra a gyógyszerek is megküldetnek.**

Cholera elleni hasonszenvi gyógyszerek.

Dr. Argenti Döme kir. tanácsos urnak utasitása szerint készitve, golyókban vagy a rögtöni adagolásnál czélszerübb folyadékokban, pontos használati utasitással együtt kaphatók: **Jarmay Gusztáv** hasonszenvi gyógyszertárában Pesten, belváros, papnövelde-utcza 1-ső szám.

Ára egy szekrénynek 2½ ft., finomabb 3 ft., postán küldve 20 krral több. 1785 (2—3)

Házassági ajánlat.

Egy jó külsejü, 40-ik éves, 8000 o. é. ft. felett szabadon rendelkező, nőtlen férfiu óhajt magának házastársul egy legalább 6000 o. é. ft. felett szabadon rendelkező akár leányt, akár fiatal özvegyet. — Az e tárgyban váltandó levelet **H. I.** czim alatt teljes tisztelettel fogadja az ajánlkozó Pécsváradon (poste restante) **H. I.**

1790 (3—3)

RÖSER MIKLÓS
kereskedelmi föiskolájában
és nevelő-intézetében

1766 (6–6)

Pesten, országut 4-dik sz. a., saját házában,

az uj tanfolyam f. évi október 1-én veszi kezdetét.

A fölvétel naponkint a délelőtti órákban történik. Szives tudakozásokra azonnal válasz adatik.

☞ Programmok egész készséggel s ingyért szolgáltatnak ki.

Viz által légzárolt házi és szoba-ürszékek,

melyek által a büz tökéletesen elzáratik, darabja **5—8 ft.**, kettős zárral, csinos szerkezetü **15 ft.**

Készület, mely minden árnyékszékhez alkalmazható, s mely által a légvonal és büz tökéletesen eltávolittatik, darabja **10 ft.**

E két tárgy királyi szabadalommal láttatott el.

Ezerszeresen megpróbált, általam feltalált és szabadalmazott.

Kémény-fedélzetek, melyek alkalmazása által a füst a konyhából és lakhelyiségekből nyomtalanul eltünik, dbja **10 ft.**

A pakolásért darabonkint ládával együtt **1 ft.** számittatik.

☞ Felnőttek számára **fürdőkádak 13—15 ft., háztetőzések** s más egyéb érczmunkálatok uj s régibb épületekre a legjutányosb áron számittatnak, s még a legcsekélyebb tárgyak is kijavitás végett elfogadtatnak. 1763 (4—6)

MIKSITS KÁROLY,

bádogos-mester.

RAKTÁRA: rózsatér, 2-ik szám a városháza mögött.

☞ **A valódiság jótállása mellett!** ☜

1691 (5–15)

Dr. BÉRINGUIER LIPÓT
illatos gyógysz. korona-szesze,

vagy: **A kölni viz Quintessentiája.**

Dr. **Béringuier** cs. k. szabadalmazott **korona-szeszében** a legfinomabb, röppenő aether-szesz a növényvilág alkatrészeinek legválogatottabb és legdrágább, jószagu, élénkitő és erősitő részeivel oly módon van egybekötve, hogy ezen szesz a mindkét nemü személyek és a leggyakorlottabb ismerő által minden más e fajta készitménynek eleibe fog helyeztetni — nemcsak mint igen kellemes szagos és mosdóviz, hanem ugy is, mint az élet-szellem ébresztésére és az idegek erősitésére szolgáló dicső segélyszer.

Dr. **Béringuier** cs. k. sz. **illatos gyógyszeres korrona-szesze** kizárólag eredeti üvegekben **1** ft. **25** kr.

BORCHARDT ORVOSTUDOR

1866-diki tavaszi növényekből. **illatos növényszappana.** Egy eredeti bepecsételt **csomagnak ára 42 kr.**

Dr. **Borchardt** cs. kir. szab. **növényszappana** kitünő szer a bőr erősitésére és épségben tartására; elvitázhatlanul a legjobb a között, a mi ezen szakmában előállittathatik, ugy az annyira alkalmatlan szeplő, májfoltok, napégetés, fakadékok, pattanások, bőrbajok stb., valamint szép és finom bőrnek élet-erős előállitására és élénkitésére; ajánlható továbbá

mindennemű fürdőknél, sikeres eredménynyel.

Dr. SUIN de BOUTEMARD

½ csomagocska **70 kr.** **illatos fog-pásztája** ½ csomagocska **35 kr.**

az elismert legczélszerübb, megtisztitott és teljesen alkalmas anyagokból egybeállitott készitmény a fogak és foghus tisztán s épentartására, azokat sokkal gyorsabban és biztosabban tisztitja minden eddig ismert és használt szernél, a nélkül, hogy a fogak zománczát a legkevésbbé is megsértené, és midőn erősitőleg és jótékonyan hat, egyuttal az egész szájüregnek igen jótékony friseséget kölcsönöz.

Dr. Lindes tanár

növényi rudas haj-kenőcse.

A haj növésére igen jótékonyan hat, miután ezt **hajlékonyan tartja**, s a kiszáradástól **megóvja**, annak **növekedett fényt és rugalmasságot** kölcsönöz, s egyszersmind a fejtető **szilárditására** is alkalmas. Ára **50** kr.

balzsamos olajbogyó-szappana.

Ezen, a legujabb vegytani tapasztalatok szerint készült **balzsamos olajbogyó-szappan** mint enyhe és egyuttal hatályos **napi mosdószer** még a leggyöngédebb bőrü hölgyek és gyermekek számára is a legjobbnak ajánlandó. Ára **35** kr.

Egy előrehaladott, gondos és tudományos ismeretnek szerencsés eredményei a szabadalmazott

Dr. Hartung-féle hajnövesztő-szerek

magukat müködésükben kölcsönösen kiegészitendők: igen ajánlatos a

CHINAHÉJ-OLAJA, a haj fenntartására és szépitésére.

NÖVÉNY-HAJKENŐCSE, a hajnövés ujraébresztésére és erősitésére;

à 85 kr. à 85 kr.

az előbbi emeli a haj ruganyosságát és szinét, mig az utóbbi a haj korai kihullását és annak elhalását akadályozza, a mennyiben a fejbőrnek uj, jótékony hatásu anyagot kölcsönöz, és a haj tövét a legerőteljesebb módon táplálja.

Dr. Béringuier Lipót

NÖVÉNYI GYÖKHAJOLAJA

hosszabb használatra elégséges üvegben 1 ft. o. é.

Minden ártalmas mellék keveréktől menten, a legalkalmasabb növényi alkatrészekből és olaj-tartalmu anyagokból egybeállitva, dúsan ellátva szénanyaggal, minek rendkivüli befolyását az ujabb buvárlatok oly világosan bebizonyitották, — **Dr. Béringuier** cs. k. szab. **növénygyök-olaja** az e nemü legjobb készitményeknek hasoneredetüleg mellé tehető és bizonyára minden toillettenek különös diszére fog szolgálni.

NÖVÉNYI HAJFESTŐ-SZERE

(tokban kefécskével és csészével 5 frt. o. é.)

Minden szakértő és az összes fogyasztók által mint a czélnak teljesen megfelelő és átalában ártalmatlan szer ismertetett el a haj és szakáll, valamint a szemöldöknek bármely tetsző árnyalatban festésére, a nélkül, hogy a bőrt bemocskolná és szagot hagyna maga után; használása igen könnyü és az ezen festő-szer által előállitott hajszinezet igen természetes.

☞ A fenntebb elismert, hasznos voltuk és szilárdságuk által annyira kedveltekké vált czikkek — **a valódi minőségérti jótállás mellett** — valamint az alább nevezett városok egyedüli helybeli letéteményeseinél, ugymint:

PESTEN: **Török József** gysztár a „sz. lélekhez" király-utcza 7. sz.; **Jezovitz M.** gysztár a „Magyar királyhoz"; **Scholtz J.** városi gysztár; **Kiss C.** gysztár a „kigyóhoz"; **Sztupa G.** gysztár a szénatéren.

BUDÁN: **Udvari gyógyszertár**; **Ráth P.** gyszerész, tában. **Ó-BUDÁN:** **Bakats M.** gyszerész; **Prochaszka** kereskedése,

valamint a következő bizományos uraknál Magyar- s Erdélyországban s a kapcsolt részekben:

A. Kubin: Tyroler és Schlesinger.
Almás: Koby Beck.
Arad: Tedeschi J.
Baja: Klenancz és Babocs.
Bártfa: Waniek és társa.
Beszterczebánya: Puschman R. és Göllner F. gysz.
B. Gyarmat: Moldoványi S.
B. Csaba: Láczay A. J.
Beszterczе: Kelp Fr., Dietrich és Fleischer.
Bonyhád: Straicher B.
Breznóbánya: Göllner S. F. és fia.
Böszörmény: Lányi M.
Bazin: Streicher Gy.
Brassó: Stenner F. és Jekelius F. gysz.
Csáktornya: Kárász A.
Csongrád: Tari L.
Csákvár. Lukács Gyul. gysz.
Csanád: Telbisz J.
Csakóva; Wojnovits D. B.
Debreczen: Czanak J. gysz., Rothschnek K., Gerébi és Hannig.
Detta: Braumüller J. gysz.
Déva: Bosnyák A.
D. Földvár: Nádhera P.
Dálya: Weisz testv.
Dées: Krémer S.
Erzsébetváros: Schmidt A.
Érsekujvár: Latzko F. és fia.
Eperjes: Zsembery Ig. és Pap J. S.
Eszék: Horning J. gysz.
Eger: Piller J. és Tschögl J.
Esztergom: Bierbrauer C.
Fehértemplom: Poppovits
Facset: Hirschl D.
Gyöngyös: Koczianovich J.
Georgenberg: Hensch Ed.
Gölnicz: Boldogh E.
Győr: Szailer Gyula.
Gy.-Szt.-Miklós: Fröhlich E.
Gyula: Oerley Istv. gysz.
Halas: Hirschler D.
Hatzfeld: Schnur J. F.
Hőgyész: Rausz W. és fiai.
Homonna: Pupinszky J.
H. M. Vásárhely: Braun J.
Holitsch: Mühlbauer R. gyógyszerész.
Heves: Blau J.
Igló: Tirscher G gysz.
Jászberény: Leitner K.
Jolsva: Porubszky S.
Károlyvár: Slavnicz N. és Benich J.
Kassa: Eschwig E. és Quirsfeld K.
Kaposvár: Kohn Jak.
Késmárk: Genersich A. gysz. és Faikiss J. gysz.
Kecskemét: Markovits G.
Komárom: Belloni A.
Kalocsa: Behr L B.
Kisujszállás: Nagy S.
Kisbér: Stern E.
Kolozsvár: Wolf J. gysz. és Engel J. gysz.
Kapronсza: Werli M. gysz.
Körmöcz: Ritter J.
Kun-Szt.-Miklós: Csappó
Károlyfehérvár: Matherny E., Rusz J.
Kőszeg: Bründl J. gysz.
Kézdivásárhely: Fejér L.
Kubin: Weber F.
Lippa: Csordán A.
Liptó-Szt.-Miklós: Krivosz J.
Losoncz: Bódy J. E. és Geduly A. gysz.
Lőcse: Kubatschka G.
Lubló: Glatz J.
Lugos: Schiszler A.
Léva: Boleman E. gysz.
Makó: Ocsovszky S.
Magyar-Óvár: Czeh S.
Marczali: Istl A. özv.
Marosvásárhely: Fogarassy J.
Mohács: Philipp F.
Miskolcz: Böszörményi J. gysz. és Spuller J. A.
Moór: Ebner J.
Mühlbach: Weiszörtel G. A.
Munkács: Haupt J. L. és Horowitz S.
Mitrovitz: Miic Sabb.
Malaczka: Röhrich J. gysz.
Mediasch: Breckner K., Vándory és Brandsch.
Nagy-Bánya: Haracsek J.
Nagy-Abony: Lukács A. gyógyszerész.
Nagy-Károly: Schöberl E.
Nagy-Mihály: Brenning F.
Nyirbator: Legányi E.
Nagy-Várad: Huzella M. és Janky A.
Nagy-Kanizsa: Welisch M. V. és Rosenfeld A.
Nagykikinda: Manojlowitz P.
Nagy-Szeben: Zöhrer J. F.
Nyiregyháza: Reich és Pavlovitz.
Nagy-Becskerek: Pyrra J.
Nagyszombat: Keszély J.
Nyitra: dr. Láng E. gysz.
Nádudvar: Lippe S.
Nagy-Kálló: Mandl S.
Nagy-Enyed: Horváth F.
Oravicza: Schnabel Gy.
Ó-Zólyom: Koritsánszky J.
Ó-Orsova: Böhme K. könyvk.
Paks: Flórián J.
Pancsova: Huber J.
Pápa: Bermüller J.
Pétervárad: Nagy J.
Pécs: Adler A. és Zach K.
Pozsony: Weinstabl C. és Henrici F. gysz.
Putnok: Fekete F. gysz.
Pozsega: Kusevic Sp.
Pásztó: Büchler W.
Petrinia: Turopolcic J.
Rimaszombat Krätschmar.
Rozsnyó: Feymann A.
Rózsahegy: Jureczky gysz.
Ruma: Bogdánovits J.
Rom.-Lugos: Popovits J.
Sassin: Müke A. gysz.
Segesvár: Miszelbacher J. B és fiai.
Selmecz: Dimák J. C.
Sziszek: Velussig G. és társ.
Szombathely: Tempel F. gysz., Pillich F.
Székesfehérvár: Deutsch A., Légmán A. és Braun J. gysz.
Szamosujvár: Placsintár G. és fia gysz.
Sz. Egerszeg: Izsó F.
Szentes: Eisdorfer G. gysz.
Szathmár: Weisz J.
Szabadka: Farkas J és Simony J.
Szegszárd: Brassay M. gyógyszerész
Szeged: Kovács M. gysz., Kovács Alb. gysz., Fischer és Schopper.
Sz. Udvarhely: Kauntz J. A gysz.
Szereda: Gozsy A.
Sz. Keresztur: Binder M.
Szász-Régen: Wachner T.
Siklós: Holmik F. gy.
Szigeth: Tyrnauer G.
Szoboszló: Túry J.
Sopron: Eder F. gysz., Pachhofer L. és Mezey A. gyógyszerész.
Szolnok: Braun J. és Horánszky Istv. gysz.
S. Szt.-György: Vitályos B.
Sz. Várallya: Gerber E.
Tasnád: Szongott J.
Temesvár: Quiriny A. gysz. Pecher J. E. gysz., Jahner K. gysz és Kuttn M.
Thorda: Welits G.
Tolna: Hofbauer M.
Trencsén: Kulka Izid.
Topolya: Sárkány L. gysz.
Tata: Merkl A. könyvk.
Uj-Verbász: Singer H.
Unghvár: Liszkay J.
Uj-Becse: Weliacha jun.
Ujvidék: Schreiber Ferd.
Versecz: Fuchs J.
Vágujhely: Baiersdorf L.
Vukovár: Stanits T.
Verőcze: Doma L. és Bész J K. gysz.
Varasd: Tauschek S. A. és Halter A. gysz.
Veszprém: Guthard fiai.
Vácz: Bodendorfer Gyula.
Zalathna: Megay G. A. gysz.
Zenta: Wuits testv.
Zombor: Popits J. és Falcione Gyula.
Zágráb: Mihic G. gysz. és Hegedűs Gyula.
Zimony: Joannovicz A. D.

☞ Az alulirt raktárakban hasonlókép valódi minőségben eredeti doboszokban **70** és **35** ujkrajczárért kaphatók:

Porosz királyi kerületi főorvos
Doktor KOCH JEGESZTETT NÖVÉNY-CZUKORKÁI.

Ezen, a legkiválóbban alkalmas fű- és növénynedvekből s részben a legtisztább czukor-kristálylyal állapodottságra hozott dr. KOCH-féle növényczukorkák — melyek a legelismertebb véleményezések nyilvánitásaival találkoznak — köhögés, rekedtség, torokbántalmak- és elnyákosodásoknál csillapitólag hatnak, s az ingert rendkivülileg enyhitik. Ezen czukorkák növénynedvi s az édes anyagok quintessentiai tartalmánál fogva a hangszervek tisztasága, frisesége és nyulékonysága fenntartására, a legmeglepőbb eredményt idézik elő és sajátságos izük és szájbani könnyü felolvadásuk miatt, mindenki által kellemmel használtathatnak.

**

KEER GYÖRGY
Pesten,
(1793 (1–2)

Dorottya-utcza, Wurmudvar 8-dik sz. a. 1-ső emelet,

tisztelettel értesiti a nagyérdemü gazdaközönséget, hogy hordozható (Locomobile), cséplő- és forgató-gépeit

Garrett J. D.-től Buckauban, Magdeburg

mellett a következő árakon adja el helyben Pesten és vámmentesen:

Egy **8 lóerejü locomobile** A. 2 cséplőgéppel, mely 54 hüvelyk dobhosszu, kátrányteritókkel s hajtószijakkal ellátva, egészen teljes, **3920 ft. ezüst pénzb.**

Egy **10 lóerejü locomobile** hengerrel, A 3 cséplőgéppel, mely 60 hüvelyk dobhosszu, kátrányteritókkel s hajtószijakkal, egészen teljes, **4570 ft. ezüst pénzb.**

Egy **forgato-gép** (Drillmaschine), könnyü talajra 11 sorozóval, 6 lábnyi nyomtávolsággal, vas emeltyükkel, elökormánnyal és 2 vető-gerendelylyel, egészen teljes, **320 ft. ezüst pénzb.**

S kéretik a netalání megrendeléseket a lehetőségig idejekorán megtenni, hogy a pontos szállitás eszközöltethessék.

Fentebb emlitett gépek a legjobb szerkezetüek és egész Északnémetországban, hol azok mindenhol használtatban vannak, a legjobb hirnek örvendenek.

Tudakozásokra egész készséggel kelló utasitás adatik, valamint illustrált katalogusok is kivánatra ingyért szolgáltatnak ki.

NB. Elvállalható feltételek mellett bérbeni cséplés is eszközöltetik, mely esetben az illetők magukat **KEER GYÖRGY** urral érintkezésbe tehetik.

Rendes előfizetés nyittatik
a

VASÁRNAPI UJSÁG
és
POLITIKAI UJDONSÁGOK
október—deczemberi évnegyedes folyamára.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK:

A Vasárnapi Ujság és Polit. Ujdonságok (okt.—decz.)	2 ft. 50 kr.
Csupán Vasárnapi Ujság (okt.—decz.)	1 ft. 50 „
Csupán Politikai Ujdonságok (okt.—decz.)	1 ft. 50 „

A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.

Egyszersmind figyelmeztetnek mind azon tisztelt előfizetők, kiknek előfizetésök szeptember végével lejár, hogy előfizetéseiket a lapok folytatólagos küldhetése tekintetéből mielőbb megujitani sziveskedjenek.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok czimü testvérlapok jelenleg **10,000 példányban** küldetvén szét, — kétséget nem szenved, hogy azok legalább is **100.000** kézen forogván, bármily szakba vágó hirdetmények közzétételére legalkalmasabb eszközül szolgálnak. Mely körülményre szabad legyen az illető közönséget tisztelettel figyelmeztetni.

Az igtatási dijak jutányosak, s terjedelmesb hirdetmények közlésénél különös kedvezmények biztosittatnak.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala
(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

A Vasárnapi Ujság julius—deczemberi folyamából teljesszámu példányokkal még folyvast szolgálhatunk, — félévi előfizetési dija 3 ft.

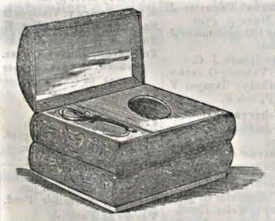

Fel nem lobbanó
PETROLEUM,
nagyban és kisebb mennyiségbeni eladásra folyvást készen található
KORTSÁK J.
bádogos-mesternél
PESTEN,
Ferenczicz-tere 1-ső sz. alatt,

készit egyszersmint **szagatlan házi- és szoba-ürszékeket**, darabját 15 fttól 50 ftig a legujabb forma és czélszerü szerkezet szerint — még pedig azon kikötéssel, ha czéljoknak meg nem felelnének, — azokat visszaveszi; készit továbbá mindennemü

épület-munkálatokat,

u. m.: **ház-fedélzeteket, csatornákat, könyököket, padlás-ablakokat, bádog, horgany** és **vörösrézből**, — **arnyékszékesöket ólomból**, itthelyt s a vidékre. Nagy raktárt tart végre **petroleum, salon- és moderateur-lámpákból, házi, udvari- és lépcső-lámpákból**, mindennemü **kávé- és theafőző-gépekből**, lakkozott **táczákból**, és minden az ő mesterségébe vágó áruczikkekből; elvállal minden **kijavitásokat**, és igéri a legméltányosabb árakat, minélfogva a nagyérdemü közönség szives látogatását kéri. 1783 (4—6)

Az átalánosan jónak elismert valódi's egészen frisen érkezett

SCHNEEBERGI NÖVÉNY-ALLOP
mell- s tüdőbetegek számára,

továbbá: rekedtség, náthaláz, ingerköhögés, mellszorongás, elnyálkásodás, torokgyuladások s nehéz légzés ellen, — mindenkor fris minőségben kapható:

PESTEN: Török József gyógyszerész urnál a király-utczában, — dr. **Wagner D.** gyógyszerésznél a váczi-uton, **Thalmayer A. és társa**, — **Oszetszky F.**, — **Schirk J.**, — és **Gerhardt A.** uraknál.

BUDÁN: Schwarzmeyer J. gyógyszerész urnál.

Aradon: Probst F. J
Aszódon: Sperlagh J gy.
Bajan: Klenautz J.
Brassóban: Gyertyánfy, Fabick és Jekelius gysz.
Battonyan: Bignio K.
Belgradon Nicolacovics test.
Beszterczén: Dietrich és Fleischer.
Bonyhádon: Kramolin J. gy.
Brassóban: Fabick Ed.
Csáktornyán: Kárász A.
Csütön: Borssay F. gysz.
Debreczenben: Göltl N. gy.
Deésen: Krémer S.
Dettán: Braunmüller J. gy.
Devecserben: Hoffmann B.
Eszéken: Kawilowicz gysz.
Eperjesen: Zsembery Ign.
Érsekujvár: Conlegner Ign.
Egerben: Wessely gysz.
Eszéken: Thürner fiai és Dessáthy gyógysz.
Győrött: Brunner F.
Gyulán: Lukács gysz.
Haczfeld: Hagelschmidt V.
Hátszegen: Mátesy B. gysz.
Ipolysagon: Mikulási T.
Janoshazan: Kuna gysz.
Jolsván: Maleter gysz.
Kaposvárt: Schröder J. gy.
Kőszegen: Strehle gysz.
Károlyvárt: Benich J
Kis-Martonban: Kodolányi gysz. és Spatay A.
Kassán: Eschwig E
Késmárk: Genersich C és A.
Kecskeméten: Papp M.
Karansebesen: Weber A. gy.
Károlyfehérvárt: Fischer Ed. gyógysz.
Kolozsvárt: Megay M. C.
Körmöczön: Draskóczy gy.
Karolyfehérvár: Fischer E.
Kubinban: Stojánovics.
Kun-Sz.-Miklós: Stoits A.
Lugoson: Arnold J.
Mediason: Breiner K.
Mosonban: Pranter J. gysz.
Miskolczon: Spuller J.
Mitrovicz: Krestonoshics A.
Mohacs: Pyrker Gyula gy.
Marosvasarhely: Jeney gy.
Munkacson: Gröttier L.
Mohácson: Kögel D.
Nagybanyan: Horacsek J.
Nezsiderben: Fuchs J.
Nyitran: dr. Láng E.
Nyiregyházán: Hönsch Ede gyógysz.
Nagy-Becskereken: Nedelkovics és Haidegger.
Nagy-Kanizsán: Welisch és Lovack gyógysz.
Nagy-Károly: Schöberl C.
Nagy-Kikin: Komka A. J.
Nagyváradon: Janky A.
Nagyszombatban: Pantotschek R. gyógysz.
Orosházán: Vangyel M.
Pancsován: Graff gysz.
Pécsett: Kunz Nándor.
Posegan: Balogh gyógysz.
Putnokon: Szepessy gysz.
Pozsonyban: Schneeberger és Dussil gysz.
Rosnyón: Posch J. gysz.
Rimaszombat: Hamaliár gyógysz.
Ruman: Milutinovitz S.
Rákason: Boroni K. gysz.
Szaszváros: Sándor R. gy.
Szabadkán: Hofbauer I. gy.
S.-Sz.-Györgyön: Ötvös P. gyógysz.
Sopron: Voga és Rupprecht.
S.-A.-Ujhelyen: Deutsch J.
Sasvár: Mücke A. gy.
Segesvár: Misselbacher J.
Serajevoban. Gyuleka N.G.
Sziszeken: Kubányi F.
Szombathelyen: Mittermayer gyógysz.
Székesfehérvár: Say R. gyógysz.
Siklóson: Nyers S. gysz.
Szathmáron: Juracsko D.
Szent-Miklóson: Haluschka P. gyógysz.
Szarvason: Réthy V.
Szentesen: Eissdorfer G. gy. és Prohaszka Gyula.
Temesvár: Kraul és Roth gyógysz.
Tokajban: Krötzer A. gy.
Tordán: Welits és Wolf.
Tatán: Niertit F. gysz.
Török-Szent-Miklós: Pillosz M.
Trencsénben: Simon A. gy.
Unghvárt: Telendy gysz. és özv. Benesch P.
Ujvidéken: Schreiber F.
Varannón: Elizár gysz.
Veszprém: Fremmel.
Vaczon: Tragor A.
Varazsdon: Halter gysz.
Verseczen: Herzog gysz.
Zimony: Ivánovics és fia.
Zalatnán: Mégay Gyula.
Zombor: Stein fia Márk.
Zsámbokrét: Neumann M.
Zentán: Wuits testvéreknél.

Egy üveg ára forint 26 krajczár. 1791 (1—6)

Ugyanezen bizományos uraknál kapható:

Legjobbféle
tyukszem-tapasz,
Schmidt cs. kir. főorvostól, egy skatulya ára 23 kr.

Dr. Behr ideg-extractusa.
az idegek erősitésére s a test edzésére ára 70 kr.

Dorsch-májolaj, valódi gyógyszeri
Lobry és Parton-tól Utrechtben, a skrofulák s bőrkütegek sat. gyógyitására. Egy üveg ára 1 ft.

Stiriai Stub-havasi-növénynedv
mell- s tüdőbetegek számára.
Egy üveg ára 87 kr.

HELUNGKIANG
arábiai s ázsiai
állat-, gyógy- és táp-pora,
a magas kir. porosz kormány által engedményezve s ő felsége a porosz király udvari istállóiban, valamint a legtöbb gazdasági igazgatóságoknál a legjobb sikerrel használva egyszersmind a legjobbnak elismert övszer marhavész és marhabetegségek ellen.

Mustra- és védmárkkal törvényesen biztositva.
Egy kis csomag ára 40 kr., nagy csomagé 80 kr.

Block-féle megpróbált folyadéka lovak számára.
Kitünő mosó szer, mely nemcsak az egészséges, hanem a beteg lovaknál is, az ivhúr, köszvény, körömgyuladás, az inak kiséradása, ficzamodások, az iga s nyereg által okozott sérülések eseteiben a legmeglepőbb sikerrel használtatik.

Egy üveg ára 1 ft. 40 kr.

Főraktár **BITTNER GYULA** gyógyszerésznél Gloggnitzban.

A Cholera és mindennemü betegségekben
elismert legjelesebb tanácsadó a következő mű:

AZ EGÉSZSÉG NÉGY KÖNYVE
Bock Ernő Károly
lipcsei boncztanár után 1792 (2—2)

a magyar nép szükségeihez alkalmazva.

38 ábrával.

4 rész. Ára **füzve 5 ft. Kötve 5 ft. 80 kr.**

Különösen a Cholera elkerüléséről, ez gyógyitásáról is igen tüzetesen és a tudomány legujabb tapasztalasai szerint értekezik.

Kapható **RÁTH MÓRNÁL Pesten,** és minden könyvkereskedésben.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1866 (egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

39-ik szám. Tizenharmadik évfolyam.

Pest, szeptember 30-án 1866.

Előfizetési föltételek 1866-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — **Csupán Politikai Ujdonságok:** Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési dijak, a **Vasárnapi Ujság** és **Politikai Ujdonságokat** illetőleg, 1866. január 1-től kezdve: Egy, négyszer hasábzott petit sor ára, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba; **háromszori vagy többszöri** igtatásnál csak 7 krba számittatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M.-Frankfurtban: Jaeger** könyvkereskedése; **Bécsben: Oppelik Alajos.** — Bélyeg-dij, külön minden igtatás után 30 ujkr.

Id. Mándy Péter.

E 82 éves ősz magyar patriárka tisztes arcza három emberkornyi históriát varázsol szemünk elé. A mult századnak ezen erős tölgye még a Kazinczy-korszakban, az ébredő nemzeti önérzet lelket emelő hajnalán vert gyökeret e haza földében s az akkori félénk és szemérmes kisérletek napjaiból néz le a mai idők megizmosodott nemzetiségi vivmányaira. Ez arczkép szemünk elé állitja a sokat rágalmazott, erőteljes magyar „táblabirói" fajt, melyről el fogja egyszer mondani az igazságos történelem, hogy bármennyire szivós kitartással ragaszkodott is ősi intézményeihez, az ujabbkori civilisatio igényeinek, a szellemi és anyagi haladás követeléseinek nemcsak nem állott utjába, söt épen a táblabiróí faj felvilágosultsága s gyakran önzéstelen áldozatkészsége tette nálunk is lehetővé a polgárisultság ujabb eszméinek aránylag igen gyors diadalát; s a midőn az eszmék tovább fejlődése koronkint fennakadt, az akadályok soha sem *ezen* körből, hanem a politikai és társadalmi viszonyok mostohaságából, a működési tér megszünéséből s a közvélemény által felkarolt vezérférfiak leszoritásából származott. Meg kell még azon időnek jöni, hogy ezen életképes, értelmes és fogékony középosztály, mely jó vezetés mellett mindenkor, a béke és háboru, jó és rosz napok eseményei között, meg tudott felelni hivatásának, a haza és mivelödés közügyeinek szolgálatában, teljesen elfoglalja ismét azon helyet, mely a viszonyok változtával, megváltozott szellemben ugyan, de értelmiségének s társadalmi állásának sulya mellett teljes joggal megilleti.

Hogy kisebb működési körben is hiven lehet szolgálni a hazát, s hogy a ki a kis kört, melyre a sors állitotta, lelkiismeretesen betölté, polgártársainak becsületére méltán számolhat: tanusitja azon férfiu is, kinek hosszu életpályája itt elénk tárul.

Idősb Mándy Péter, egy szatmármegyei ös magyar család ivadéka, 1784. nov. 7-én született Mikolán. 1792-ben került a sárospataki iskolába, hol 1800-ig tanult. Ezután két évet Pozsonyban töltött, leginkább a német, franczia és olasz nyelvek megtanulása végett. Az 1802-ki pozsonyi országgyülésen, az iskolai szünet alatt, országgyülési irnok volt. 1803-ban visszament S.-Patakra, hol az akkor nagyhirü Kövy tanár alatt végezte a jogtudományi tanfolyamot. — Az akkori idők szokása szerint az iskolából haza került ifju otthon azonnal az élet gyakorlati folyamába lépett át. 1804-ben legelőször is megyei tiszt. aljegyzőnek neveztetett ki, idő folytán a megyei tisztségek majd mindegyik ágában szerepelt, s először jegyző, később főszolgabiró, majd másod alispán lett Szatmármegyében; végre egyik megyei törvényszéki osztályban mint alispán helyettesi elnök működött sok évig.

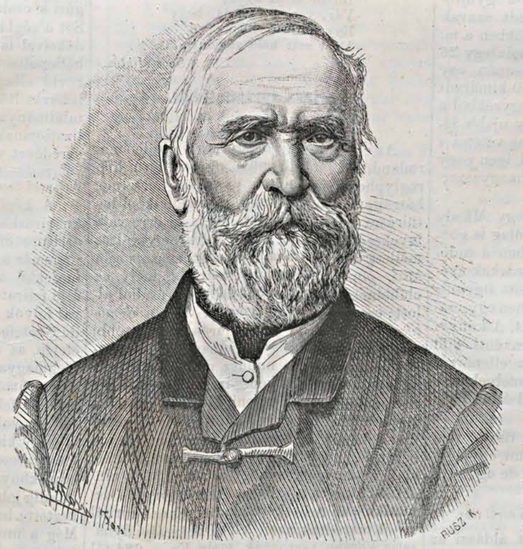

Id. MÁNDY PÉTER.

A megye ügyeinek e külön szaku vezetésében Mándy Péter mindenkor épen oly buzgalmat, mint önzéstelenséget tanusitott, — tudjuk mindnyájan, hogy ezen egykori „nobile officium"-ok tekintélyt igenis adtak az illetőnek, de többnyire önfeláldozással jártak. A megye levéltára számtalan oly tényt jegyez fel, melyek a megye közigazgatási ügyeiben Mándy Péter rendezési ügyességét, eljárási erélyét és tapintatát tanusitják, s melyek előszámlálása itt körünkön kivül fekszik.

Gondjainak egy nagy részét idő folytán megszaporodott családja vette igénybe. 13 gyermekének nevelése mellett is ernyedetlen szorgalma és munkássága nem maradt sikertelen. Okszerü gazdálkodás és takarékosság itt is megtermette azon gyümölcsöket, melyek után törekedni, minden jóravaló magyar családfőnek erkölcsi kötelessége. Mándy Péter nemcsak hogy el nem prédálta ősi vagyonát, hanem szüleitől öröklött birtokát részint irtással, részint uj szerzemények által tiz anynyira gyarapitotta, mint eredetileg átvette. Saját erejével és költségén 50-nél több jobbágyházat, azonkivül Mikolán és Szinyérváralján két-két kö-, Mándon két lakházat épittetett, s örvendve látta anyagi jobblétének fokonkinti emelkedését.

Azonban Mándy Péter figyelme és fogékonysága nem szoritkozott csupán az anyagi térre. Azon nemes ösztönnél fogva, mely a magyar középosztály tagjait mindenkor jellemzé, már régóta élénk hajlamot érzett a tudományok, a szellemi fejlődés eszközei iránt. Nem emlitvén, hogy már fiatal korában jelesebb külföldi irók müveinek magyaritásával foglalkozott (ilyenek voltak: Kleist „Tavasz" czimü nagy költeménye; Kant immanuel „Paedagogiká"-ja stb.): a későbbi idők folyamában Mándy Péter nevével mindenütt találkozott a magyar közönség, a hol egy tudományos, közmiveltségi vagy jótékony ügy előmozditására igénybe vétetett a haza